t blad ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

ericht door Kolonel E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
OFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG
ICHTINGENDIENST . . . . . } TEL. 14519. POSTGIRO 114574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd en gezonden aan de Redactie, HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. - TELEFOON 14519. - POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederl. tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 14519, Postgiro 14574, in Ned.-Indië tot den Hoofdvertegenw. te SOEMENEP (Madoera) Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Tel. Interc. 11987*. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Doel en Streven der Vereeniging „Oost en West".

Opgericht den 3den Mei 1899.

De Vereeniging „Oost en West" beoogt het voortdurend versterken van den vriendschapsband tusschen Nederland en Oost- en West-Indië; het bevorderen van beider gemeenschappelijke belangen en wel die van Oost- en West-Indië in het bijzonder.

De vereeniging tracht dit doel te bereiken door:

1. het verspreiden van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië;
2. het steunen van alles, wat dienen kan om de welvaart in Oost- en West-Indië te bevorderen, bij name de ontwikkeling van de nijverheid, daaronder in het bijzonder ook begrepen de inlandsche kunstnijverheid en huisvlijt;
3. het geven van raad wat betreft de plaatsing van kinderen, die men voor hun opvoeding en onderwijs uit de Indiën naar Europa wil zenden, of gezonden, dan wel daar achtergelaten heeft, en desverlangd het houden van toezicht over die kinderen;
4. het geven van raad omtrent reis, uitzet, inrichting, verblijf, onderwijs, medische hulp, inkoopen en zoo voorts, aan naar Oost- of West-Indië vertrekkende of vandaar aangekomen personen;
5. het behulpzaam zijn van degenen, wier belangen de vereeniging voorstaat, in het verkrijgen van werkzaamheden;
6. het samenwerken met andere vereenigingen, welke in dezelfde richting werken als de vereeniging „Oost en West";
7. het aanwenden van andere wettige middelen, welke aan het doel bevorderlijk kunnen zijn.

De vereeniging werkt door:

a. het uitgeven van het „Koloniaal Weekblad", dat als Orgaan der Vereeniging wenscht te zijn een betrouwbaar raadsman, ook door zijn advertenties, voor allen, die gaan naar of komen uit, dan wel hier te lande belangstellen in de Indiën, Nederlanders als Indonesiërs. Het is ook een vertolker van de in de Indië heerschende gevoelens en verwachtingen, verband houdende met de evolutiën op maatschappelijk en economisch gebied, een overzicht gevend van de geschriften handelend over Indië, vreemde en verre landen. Het blad ligt ter lezing en raadpleging op de leestafels der mailbooten, der voornaamste societeiten, hotels, café's en leeszalen.

b. het uitgeven van een serie boekwerkjes, gevende uitvoerige inlichtingen over: Staats- en Particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten;

c. eene leeszaal in het Gebouw Heulstraat 17, geopend van 10 uur voorm. tot 4.30 nam., waar ter raadpleging, lezing en inzage liggen de voornaamste Oost- en West-Indische week- en dagbladen en tijdschriften, periodieken en werkjes op koloniaal gebied;

d. eene Commissie tot bevordering der Nederlandsch-Oost-Indische Nijverheid, Kunstnijverheid en Huisvlijt. In „Boeatan", Heulstraat 19, vindt men eene permanente tentoonstelling met verkoop van Indische voortbrengselen op dat gebied. Geopend van 10 uur v.m. tot 6 uur nam. Tel. No. 14695;

e. eene Studie-Commissie, de leiding hebbende in het „Centraal Comité voor opleiding van Indische jongelieden", en in verbinding staande met de van Gouvernementswege te Batavia ingestelde: „Voorlichtingscommissie voor de opleiding van Indische Jongelieden in Nederland." Alle mogelijke inlichtingen betreffende steun aan studeerenden worden verstrekt door den Heer G. J. Oudemans, Chef van het Bureau: Toezicht voor Studeerenden, Ministerie van Koloniën, en den gedelegeerde der commissie, den Heer J. G. Hietink, Directeu[r] het Tehuis voor Indische Studenten, Prins[…]ritsplein 23, Den Haag;

f. eene Commissie voor West-Indië, voor […] Indische aangelegenheden op maatschappel[ijk …] economisch gebied;

g. eene Propaganda-Commissie, ten doel [heb]bende: de belangstelling in de koloniën [te be]vorderen door het houden of steunen van Kol[…] Tentoonstellingen, het medewerken aan Ja[…]zen en toetreding tot het lidmaatschap „O[ost en] West" aan te moedigen;

h. een Fonds tot ondersteuning van pers[…] commissiën en instellingen, die aan steun be[…] hebben en in of voor Indië werken;

i. een Tehuis voor Indische Studeerenden [van] alle landaarden te 's-Gravenhage, Prins M[…]plein 23. Directeur de Heer J. G. Hietink;

j. een Tehuis voor Nederlandsch-Indische […]dienden „Persinggahan", van Boetzelaerlaan […] 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs e[…]delijk onderkomen, hulp en raad kunnen v[…] Directeur de Heer F. de Munnik, Tel. Sche[venin]gen no. 248;

k. een Informatie-Bureau, ten behoeve van [per]sonen, die een werkkring zoeken in Nederl[and …] Oost- of West-Indië, of daartoe hunne kin[deren] of pupillen willen opleiden, ook voorlichting strekkende *op elk gebied* aan personen, van[…]komende of aanraking met Indië zoekende. S[ecre]taris de Heer H. J. A. Raedt van Oldenbar[nevelt] Heulstraat 17, Den Haag, Tel. no. 14519. Bu[reau]uren 10 tot 12 voorm. en 2.30 tot 4 nam.

De Vereeniging werkt samen met de „Cent[…] Nationale Commissie" en het „Centraal Comité v[oor] Indische Lezingen en Leergangen" en is lid van […] „Algemeen Nederlandsch Verbond" en van „Koloniaal Onderwijs Congres", enz.

Afdeelingen der Vereeniging zijn gevestigd [te] Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Breda, De[…] 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Leiden, [Nij]megen, Rotterdam, Utrecht en Amersfoort [… ter]wijl de Vereeniging zoowel in Oost- als in West-I[ndië] haar vertegenwoordigers heeft.

De Regeering erkent „Oost en West" als [… „]instelling van algemeen nut", op grond van het [on]baatzuchtig streven om in 't belang van Moede[rland] en de Indiën, moeilijkheden en bezwaren, [voort]spruitende uit onbekendheid met toestanden [in] ons ver-afgelegen gebied, op te heffen en aan [hen] die zich aldaar een toekomst willen schepp[en, in] alle opzichten de behulpzame hand te bieden.

Het Dagelijksch Best[uur …]
het Hoofdbestuur.

Bijdragen over het voorkomen [van] de orang pandak op Sumatra.

II.

Nog eens de „Orang pandak".

Door E. JACOBSON.

Gaarne geef ik gehoor aan de oproep van [mijn] vriend Westenenk in zijn artikel over de „[Orang] pandak", om ook mijn licht te doen schijnen [over] deze nog duistere en geheimzinnige kwestie. [Mijn] licht is echter helaas slechts een flauw schijnsel [en] ik moet zelfs vrezen, dat het ten slotte een dw[aal]licht zal blijken te zijn. Voorzichtigheid zij d[us aan]raden bij het trekken van konklusies.

Het allereerste bericht, dat ik over de *orang pan[…]dak* vernam, werd mij in 1914 meegedeeld door [den] heer Coomans, toen ter tijd Exploitatiechef van [de] Sumatra Staatsspoorweg te Padang.

„Toen ik indertijd mijnbouwkundige opspo[rin]gen in Benkoelen deed", vertelde de heer Coo[mans], „werden door een van mijn europese opziche[rs …] een zeer betrouwbaar persoon, tusschen Noord[…] djang en de kust, dus in het Barisangebergte, in[…]

...ng van de Oeloe Seblat sporen van dwerg-...n gevonden. De afdrukken waren die van ...voeten, doch veel kleiner, het best te ver-...n met de voetsporen, die kinderen zouden ...gelaten hebben. De betreffende streek is ech-...eel onbewoond en daar bij deze sporen geen ...grotere voorkwamen, is het niet aan te ne-...dat kinderen alléén zich zo diep in de wilder-...nden gewaagd hebben. De veronderstelling, ...e sporen dus van een klein slag mensen af-...g zouden zijn, scheen niet zo gewaagd. La-...nd mijn opzichter in dezelfde streek, maar ...de Soengei Kloemboek tussen Lais en Air ...dezelfde kleine voetsporen langs de rivier-...g. Als biezonderheid werd nog opgemerkt, ...ngs de weg door deze wezens gevolgd, hier ...r de stenen waren omgekeerd, alsof daar-...naar voedsel gezocht was".

...ovenstaande mededeelingen wil ik geen kom-...r leveren, daar door de betreffende opzich-...n schets van de voetsporen gemaakt was en ...afmetingen niet waren opgenomen.

...zij er aan herinnerd dat het een bekende ...e van de *kerah* (*Macacus cynomolgus*, het ...Javaan-aapje) is, om stenen om te keren, ...n de rivierbeddingen of aan het zeestrand ...ubben en ander gedierte zoekt.

...streken, die ik bereisde, trachtte ik steeds ...gen in te winnen over het al of niet voor-...van de *orang-hoetan*. Zo werd mij in 1915 ...k Deras, de meest noordelike kampong ...rintji, door verscheidene inlanders meege-...dat zij eens of tweemaal in hun leven een ...*ndak* hadden gezien. Uitdrukkelijk werd ...eeds bij vermeld, dat het dan geen *siamangs* ...*Hylebates syndactylus*) waren geweest. ...rijving, die men van het voorkomen gaf, ...s dezelfde, namelik een donkerbruin be-...zen, dat zich niet in de bomen, *doch over* ...l voortbewoog. Vroeger, heette het, toen in ...nog veel rhinocerossen voorkwamen, werd ...*g-pandak* veel meer gezien. Die rhinoceros-...rden toch in diepe, smalle valkuilen gevan-...aarin het dier met de voorpoten omlaag en ...erpoten omhoog terecht kwam en in die ...geheel hulpeloos was. Naderde men nu ...angen rhinoceros, dan zag men dikwijls een ...*ndak* boven op de rhinoceros zitten, die hij ...ad, om zich aan zijn vlees te goed te doen. ...waarschijnlik dit hele verhaal is, zal men ...en, als men bedenkt, dat de mensapen ...vruchten ook wel enig dierlik voedsel ver-...in de vorm van eieren, jonge nestvogels, ...en insekten, maar nooit er toe overgaan ...dieren te doden, allerminst een rhinoceros. ...Soelak Deras uitgaande zette ik mijn tocht ...and van het Danau Bento voort. Dit reus-...moeras, aan de zuidoostvoet van de Piek ...rintji gelegen, wordt door een uitgestrekt ...l omgeven, dat zich ononderbroken tot ...voortzet. Mensen wonen hier niet, alleen ...af en toe jagers uit Kerintji om er herten ...en. Mijn bivak was niet ver van de rand ...moeras gelegen. Op een van mijn zwerf-...(21 Augustus 1915) kwamen wij aan een ...talrijke beekjes, die van de Piek komend, ...moeras uitmonden.

...gids en geweerdrager Mat Getoep maakte ...m opmerkzaam op een zeer merkwaardig ...op de vochtige klei van de oever afgedrukt.

...het niet beter vergelijken dan met een zeer ...t voetspoor van een mens. De breedte was ...van een mensenvoet, met een duidelike afdruk van vier kleine en een grote teen, ook de afgeronde hiel scheen duidelik zichtbaar te zijn. De gehele lengte was echter niet meer dan 12 c.M.

Op elk der beide oevers was slechts één afdruk te vinden, verder was duidelik te zien waar het wezen zich door het hoge gras een weg gebaand had, doch de grond was daar te hard om indrukken op te nemen.

Mat Getoep zeide met grote beslistheid, dat dit geen mensenspoor was, doch de voetafdrukken van de *orang-pandak*. Ik heb die korte en brede sporen toen aandachtig bestudeerd, doch ik werd er niet wijzer uit.

Door Mat Getoep liet ik toen proberen of hij in staat was ook zulk een spoor voort te brengen, als hij alleen met het voorste gedeelte van de voetzool de grond drukte, doch dan kregen wij nooit zulk een mooi afgeronde hiel als die geheimzinnige sporen vertoonden. Aan de andere kant kwam het mij weer hoogst onwaarschijnlik voor, dat een wezen, hetzij aapmens of mensaap, een voet zou bezitten even breed als een mens, doch slechts iets meer dan half zo lang. Het spoor van een mensaap loopt naar achteren puntig uit en vertoont nooit de afdrukken van 5 tenen, daar deze dieren op de buitenrand van hunne voetzolen lopen. Verdere opelderingen omtrent de *orang pandak* kreeg ik toen niet.

Weer een jaar later reisde ik in Benkoelen en had mijn verblijf opgeslagen in de pasanggrahan Rimbo Pengadang, gelegen aan de grote weg van Tjoeroep naar Moeara Aman.

Op een van mijn wandelingen ontmoette ik op een ladang een inlander, die mij vertelde, dat hij enige jaren tevoren op dezelfde ladang komende, onder een doerian-boom een *orang-pandak* zag zitten, bezig een doerianvrucht te verslinden. Het dier was roodbruin behaard en had de grootte van een klein mens. Het grijnsde hem kwaadaardig aan en hij vond het daarom geraden er van door te gaan. Mijn zegsman verzekerde uitdrukkelik, dat het géén *siamang* was; deze zijn dan ook zwart van kleur.

Wat echter de 10e Juli 1916 aan mijn inlandse jagers overkwam, bevestigt op wonderbaarlike wijze hetgeen de heer Oostingh aan Westenenk vertelde.

Het relaas heb ik reeds in de Tropische Natuur 1917 afl. 5 gedaan, maar ik zal de biezonderheden nog eens uitvoerig herhalen.

Ik had toen mijn bivak opgeslagen in het oerwoud aan de oostelike voet van de vulkaan Kabah, in de nabijheid van de onderneming Soeban Ajam. Dit is dus dezelfde streek waar de heer Oostingh de ontmoeting met de *orang-pandak* had: de twee plaatsen zijn hemelsbreed niet verder dan een 13 K.M. van elkaar verwijderd. Mijn inlandse jagers kwamen op de bewuste dag opgewonden van hun ronde langs het strikkenpad terug. Op dat pad hadden zij op een afstand van nog geen 20 M. voor hen uit een *orang pandak* zien zitten, die bezig was uit een vermolmde boomstam insektenlarven te zoeken. Het wezen was zwart behaard, doch het was geen *siamang*, want de haren waren kort. Toen het de jagers gewaar werd, maakte het zich zonder overhaasting door het struikgewas uit de voeten. Ik liet mij dadelik naar de plek brengen waar het dier door mijn lui verrast was, onderzocht de vermolmde boomstam, waarvan stukken waren afgebroken en liet mij de richting aanwijzen in welke de *orang-pandak* verdwenen was. Sporen waren helaas op de harde grond niet te vinden. Het merkwaardigste in dit verhaal van mijn jagers was wel, dat het verraste dier zich *langs de grond* had verwijderd, instede van zijn toevlucht in een boom te nemen, zoals elke rechtgeaarde *siamang* of *orang hoetan* in zulk een geval stellig gedaan zou hebben. Deze mensapen komen trouwens slechts hoogst zelden op de grond in tegenstelling met de lagere apen zoals de *kerah* en de *beroek* (*Macacus nemestrinus*), die hun voedsel ook op de bodem zoeken.

Is het niet zeer waarschijnlik, dat het wezen, door mijn jagers in 1916 gezien, precies hetzelfde indi-

vidu is, dat de heer Oostingh een jaar later ontmoette? Wat dat voor een wezen was, blijft intussen een raadsel, want het wil er bij mij niet in dat wij hier te doen zouden hebben met een aapmens en ik sluit mij liever aan bij de veronderstelling door Westenenk geopperd.

Mijn ter aangehaalde plaatse gegeven opinie, als zou het bestaan van een nog onbekende mensaap in de grote bergwouden van Sumatra nog zo onwaarschijnlik niet zijn, moet ik nu als te haastig herroepen. Die opinie werd in mijn dagboek neergeschreven onder de indruk van de opgewonden verhalen van mijn inlandse jagers, maar nu ik er kalmer over na denk, moet ik toch bekennen, dat de zaak mij onwaarschijnlik voorkomt. Dat de door mij aangehaalde *Felis viverrina* (zie *Trop. Nat.* 1917 afl. 5) op Java zo lang onbekend bleef, moet daaraan geweten worden, dat dit dier slechts in de door Europeanen hoogst zelden bezochte grote moerassen aan de monden van de Tjitaroem voorkomt en wat *Lepus Netscheri* aangaat, dit is een nachtdier, dat een zeer verborgen levenswijze leidt. Een aapmens of mensaap echter is een dagdier, dat het grootste deel van zijn leven op de bomen doorbrengt en dus dadelik in het oog valt. Ook kan geen enkele diersoort zo ontzettend zeldzaam zijn, als de *orang-pandak*-verhalen zouden doen vermoeden, daar de soort dan al lang uitgestorven moest zijn.

Zolang dus nog geen huid met een schedel of skelet van de *orang-pandak* geproduceerd wordt, blijf ik al deze verhalen aanzien voor verzinsels, overdrijving, jagerslatijn of zinsbedrog, onder de invloed van de geheimzinnige omgeving van een groot oerbos.

III.

Sedapak . . . . the missing link?

Door L. C. WESTENENK.

Aan de oevers van de breede stroomen, welke hun water langs drie zijden van Poelau Rimau, het Tijgereiland, voeren naar de reusachtige Zoutwaterbaai tegenover Banka's meest noordwestelijken vuurtoren, daar waar de trage kronkelende kreken bij oploopend water niet of nauwelijks te zien zijn en eerst bij eb zichtbaar worden als glimmende gleuven in de vette slib, — dáár, in de eindelooze bosschen van den nipah-palm (*Nipa fruticans* Thunb.), die in de bladoksels het regenwater opvangt en zoo de broedplaatsjes vormt voor milliarden muskieten...... daar leeft Sedápak: het hoogste dier, de laagste mensch.

Als de Maleier zich in zijn lichte prauw geruischloos laat medevoeren langs den modderzoom der nipah-bosschen, dan hoort hij soms, bij eb, in de smalle kreken kloppen als van steen op steen. Duidelijk klinkt het in de doodsche stilte, die gewoonlijk alleen wordt verbroken door het klikkend snappen van een krab, die spoedig weer zijn mijngang heeft hersteld voor den korten tijd dat het water wegtrekt.

Daar binnen, aan den kreekrand, waar het afloopende water den argeloozen mossel heeft drooggelegd, daar staat een naakt wezen in de slib, en klopt telkens twee mossels tegen elkaar om den schelp te verbrijzelen. Dit gelukt hem zeer spoedig, hij zuigt den inhoud op, en gooit de gebroken schalen om zich heen.

Het lichaam is vaal, modderig met opgedroogde plekken; het is het lichaam van den mensch, maar geheel met ijl-groeiend haar bezet.

Alleen het hoofd is begroeid met enkele decimeters lang, bruinachtig haar, dat om het hoofd hangt en het gezicht vrijwel geheel bedekt. Soms moet de mond worden vrij gemaakt om den mossel te kunnen savoureeren, even wordt de haardos met de hand opzij gestreken, en de menschelijke kin en mond geven den indruk van een mager menschengezicht, maar de oogen worden niet zichtbaar, blijven gluren achter het vaalrosse haar.

Door het nijvere kloppen had het scherpe oor niet gehoord het ritselend schuren van een prauw langs de zwaar neerhangende nipah-bladeren, noch minder het geluidloos indippen van de pagaai den maleier, die de kreek binnen dringt op naar boschprodukten.

Het is voor beiden een schok, alsof plotseling schot valt in de plechtige stilte van een oerwoud

Roerloos, met open mond staart de Maleier mosseleter aan...... hij voelt dat dit niet an kan zijn dan Sedápak, de boschman, waarover verhalen van geslacht op geslacht in de dor overgaan, de man met den omgedraaiden voe

Sedápak begrijpt ook dadelijk wien hij voor heeft; het meest gevaarlijke dier! dat in zijne h den dingen draagt, waartegen hij niet bestand dingen die steken en slaan en diepe wonden ma

Met één sprong is hij aan den bovenkant kreek, en vlucht zoo snel zijn beenen hem drag de zware nipah-bladeren ontwijkt hij niet, maar schuift er snel bukkend onderdoor, vlug als ree, geluidloos.

En als de nieuwsgierige mensch zijne sporen gaat, dan ziet hij dat ze wel op die van een men gelijken, maar het is alsof de hiel eenigszins voren gericht is......

Zóó luiden de verhalen in de beschreven stre Niet alleen vertellen de Maleiers dit in heili ernst, ook een Japanner, de zwager van den Gustav Fischer, erfpachter op Poelau Rimau, h verklaard een ontmoeting met een dergelijk we te hebben gehad op de beschrevene wijze. En vertellers komen er met groote beslistheid te op, dat zij met apen zouden te doen gehad heb en verklaren dat niet alleen de lengte maar de vorm der beenen van Sedápak geheel zijn als van een mensch.

Deze verhalen komen uitsluitend voor in de noemde streek, in de landen aan zee waar de nip palm, die zilt water voor zijn bestaan eischt, oevers bedekt. In de zoetwaterstreken in de landen, waar de sierlijke rasau (een pandan-soort de rivieroevers beheerscht, en waar in de diepe bo schen de laatste wilde Koeboe's wonen, daar k men Sedápak niet, en alle Koeboe's, die ik er n vroeg, antwoordden stug, dat die verhalen hun heel onbekend zijn, alsof zij vreezen met dien seleter te worden vereenzelvigd.

Maar ofschoon zij bij uitnemendheid bekend met de geheimenissen van de wildernis, en n hûn ontgaat wanneer zij, uren achtereen roerl aan den waterkant loeren op visch en schildp of onhoorbaar als alle roovers in het bosch, wilde varken besluipen, zoo wordt het verhaal de Maleiers om de Banjoe asin-baai met zoodan stelligheid verteld, dat ik niet kon nalaten het geven als bijdrage voor het eerder in het tijdsch voorgebrachte vraagstuk: *„Zijn er boschmensch op Soematra?"*

(Wordt vervolgd).

De Surinamefilm.

Bij de toenemende belangstelling van het gro publiek voor Suriname kan een vertooning deze film van veel nut zijn. Daarom meen ik, te doen, de aandacht van de verschillende afd lingen van „Oost en West" op het bestaan van de film te vestigen. De rolprent werd eenige ja geleden in opdracht van den huidigen Gouvern van Suriname, mr. A. J. A. A. Baron van Heemst door de bekende firma Pathé te Parijs vervaardi en geeft inderdaad een zeer goed beeld van natu volk en toestanden in Suriname. Vooral het laats gedeelte — een reis door de binnenlanden — is e buitengewoon mooi stuk werk. De film werd re met veel succes in verschillende plaatsen van land (o.a. in schoolbioscopen) vertoond. Er zijn ter nog vele plaatsen, ook waar afdeelingen vereeniging gevestigd zijn. waar de film onbekend

Ondergeteekende heeft zich op een desbetreff verzoek belast met de exploitatie van deze film zal dus gaarne alle gewenschte inlichtingen schaffen. Hoe eerder men aanvraagt hoe be want er wordt reeds uit verschillende instelling

er vertooning in het a.s. winterseizoen onderhan-ld. Er kan echter reeds met ingang van heden gerekend worden, dat de film beschikbaar is.

Mr. O. E. G. Graaf VAN LIMBURG STIRUM,
Arnoldlaan 5,
Bloemendaal (N.H.).

1-IX-1924.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

EEN BIZONDERE TENTOONSTELLING EN NIEUW-AANGEKOMEN ZENDINGEN IN BOEATAN.

Dezer dagen mocht „Boeatan" een paar bizonder be-wekkende zendingen uit Indië ontvangen. In de plaats: eenige, van vaardige techniek getuigende werken uit de Padangsche Bovenlanden, kleedjes allerlei afmeting, kindermutsjes, randen enz., waar-blijkt, dat, al mocht — zooals voor deskundigen te zien was — de gouvernementsuitzending van me-vr. van der Meulen-Nullen eenige jaren geleden niet hebben tot industrialiseeren van het daar in-sche kantwerk, toch de Inlandsche kantwerksters veel door geleerd hebben. Als men haar arbeid van dien tijd met deze stukken vergelijkt, is er een vooruitgang te bespeuren, zoowel in de fijnheid regelmatigheid van het werk, als in de kwaliteit daarvoor gebruikte garens, en de prijzen kunnen de Europeesche concurreeren, wat vroeger ook het geval was. Dezelfde soort kloskant (torchon) o.a. in België veel gemaakt, doch is daar zeker goedkooper. Jammer is 't, dat deze Sumatraansche niet een Indisch cachet draagt, dan zouden er lijk meer loonende prijzen voor te bedingen zijn. wel te bereiken zijn, als b.v. een paar der knap-est intelligente en kunstzinnig aangelegde kant-ers hier eens zagen hoe de verschillende Euro-sche kantsoorten vroeger en nu op moderne wijze en ontworpen en haar dit laatste ook technisch geleerd. Dit had, jammer genoeg, mevr. van der en destijds niet tot taak; zij zou echter bereid het alsnog te doen. Maar hoe krijgen wij die meisjes hier?

* * *

De tweede belangrijke zending is: een mooie collectie werk uit de Semarangsche Vrouwengevangenis, van regeeringswege wordt voortgegaan in de ng, aangegeven door den heer P. Ducro, leerling Chris Lebeau, die een tiental jaren geleden door tan" werd uitgezonden om zooveel mogelijk aan vaansche batiksters de onder haar verloren ge-techniek van batikken op zijde weer te wijzen evens te toonen hoe zij, bij kleine batikstukken, doen de stof niet los over een rekje — zooals hare onte is — doch op een raam gespannen te be-en, opdat o.m. alle motieven goed recht op hun komen te staan.

Verzoek van den heer Gebel, den toenmaligen van het gevangeniswezen, heeft de heer Ducro, en vaardig batikker was, eenige maanden in die genis in bovengenoemde techniek onderwijs ge-en, naar nu ook weer blijkt, met het beste succes. had echter de speciale opdracht zich met de Ja-sche batikpatronen niet te bemoeien, opdat deze Europeeschachtig karakter zouden krijgen, doch Indisch blijven.

hetzelfde gebrek aan kennis van ontwerp vloeide het betreurenswaardige euvel van stijlverbastering dat ook reeds veel eerder op verschillend kunst-over den geheelen archipel te constateeren en werkelijk niet te verwonderen is, waar zelfs dreven batiksters helaas zoo weinig meer afweten het karakter, de oorsprong en de geschiedenis hun eigen zoo hoogstaande kunst. Ligt 't nu niet weg der Nederl.-Indische regeering haar hier-onderrichten en zooveel mogelijk behulpzaam te bij de pogingen tot moderniseering harer opvat-en uitvoeringen, welke bij haar evenmin als uitblijven? Deze kunnen, nu wij beginnen op-belang te stellen in het wezen der Indische bijtijds in de goede richting geleid worden, ook in het belang van de Javaansche batikkunst, zooals verschillende Indische verslagen melden, opbeuring noodig heeft. Hierover de volgende nader.

* * *

Zijn deze beide nieuwe zendingen grootendeels in de achter-toonkamer van „Boeatan" uitgestald, in de voorzaal prijkt thans een zeer bizondere tentoonstelling van Dajaksche kunstnijverheid, uit de binnenlanden van Borneo, zooals maar zelden of ooit in Europa te zien is geweest, uitgezonderd wellicht in enkele musea. En wat meer zegt: eenige der stukken zijn tegen belachelijk lage prijzen — als men deze met die van het Europeesche handwerk vergelijkt — voor bewonderaars te koop. Wij laten hierover den deskundigen en voor deze kunst veel voelenden verzamelaar, die jarenlang onder de Dajaks geleefd heeft, zelf aan het woord:

Dajak-kunstnijverheid.

De kleine tentoonstelling van Dajakartikelen in de toonzaal van „Boeatan" beoogt een idee te geven van wat de Dajaks van de Westerafdeeling van Borneo heden ten dage presteeren op kunstnijverheidsgebied. Het zijn uitsluitend voorwerpen voor eigen gebruik, vervaardigd in de vrije uren en dagen, die de veldarbeid liet, van welke voorwerpen de Dajaksche man of vrouw, door schijnbaar eenvoudige versiering iets heel moois heeft weten te maken: echte *volkskunst* dus. Men treft er de verschillende takken van Dajaksche huisvlijt vertegenwoordigd: vlecht-, weef-, smeed-, kralen- en hout- en bamboesnijwerk. Alleen het sierlijke Kajansche naaldwerk op hoeden en kleedingstukken ontbreekt hier.

Van het siervlechtwerk in bamboe en rotan zijn specimina aanwezig, voornamelijk van het noordwestelijke Dajakras afkomstig. De centrale Borneo-stammen (Kajans en verwanten) blijven zeer bij eerstgenoemden ten achter, ook de zuidelijke Dajakstammen (de Danoems en verwanten), wier vlechtkunst o.m. door een slaapmat met voorstellingen uit het Dajaksche hiernamaals is vertegenwoordigd, halen het niet bij de eersten. Niet alleen hebben dezen een zeer grooten rijkdom van vlechtmotieven, doch ook is hun techniek zóó verfijnd, dat de bamboevlechtreepen tot zelfs als garen zoo fijn zijn geworden en de opgezette figuren, die symmetrisch en proportioneel juist zijn gebleven, reusachtige berekeningen vergen, die men niet van het eenvoudige Dajakvlechtsiertje zou verwachten. Een klein naaimandje van de Ketoengan-Dajaks levert hiervan een illustratie. Men kan aan dit vlechtwerk ook de sublieme smaak — ik zou wel willen zeggen: geestigheid — savoureeren, die de roode vlechtreepen op gezette plaatsen door banden van zwarte vlechtreepen doet afwisselen, die, zooals op den feesthoed der Desa-Dajaks, in vlechtwerk van ongekleurd, glanzend bladmateriaal, patronen invlecht, die alleen bij schuinvallend licht te voorschijn komen.

Het aan het vlechtwerk verwante weefwerk is eveneens het best ontwikkeld bij de noordwestelijke Dajaks. Met uitzondering van enkele doeken uit de Mahakam, is alles, wat van Dajaksch sierweefwerk is bekend geworden, van deze stammengroep afkomstig. Men vindt in de tentoongestelde doeken voorbeelden van de drie bij deze Dajaks bekende textiele versieringsmethoden: het ikatten, het weven met flottanten suppletoiren inslag (soengkap) en het weven met partieelen suppletoiren inslag (soengkit). Onder de stammen, die op ons gebied voorkomen, zijn vnl. de Kantoeks en Ketoengans, minder de Batang Loepars en Desa's, sierkunstenaars op ikatweefgebied. De van gekleurde importgarens vervaardigde, bonte randen der Kantoekdoeken doen soms wel wat hinderlijk aan, maar overigens ademen al deze doeken, uitgevoerd in stemmig mengkoedoe-rood, zwart en wit, gevuld met gestyleerde dieren- en menschenfiguren, uitloopende in grillige krullen der fantasie, een beschaafden geest. De krulversiering, die zoo'n dankbare vlakvulling vormt, komt ook voor in het vlechtwerk en heet daar *boeah rentajan* (*boeah* = patroon, *rentajan* = Gleichenia-varen).

Ook de flottante inslag en de partieele suppletoire inslag geven gelegenheid fraaie patronen te ontwikkelen, die grootendeels ook in het vlechtwerk voorkomen. Evenals bij het ikatwerk, zijn bij het weven met suppletoiren inslag sommige patronen voor jonge weefsters *pemali* (absoluut verboden), voor oudere *pantang* (voorwaardelijk verboden), zoo b.v. het menschenmotief. Sommige patronen vereischen een bepaald offer, meestal in den vorm van een kip, een ei, enz. Dit zijn de figuren, die den ethnologen gelijk geven in hun bewering, dat de versieringsmotieven in hun origine magische kracht bezittende afbeeldingen zijn. Bij de Batang Loepars komen weefpatronen voor, die alleen de vrouwen van degenen, die gesneld hebben, mogen weven. Het spreekt vanzelf, dat, waar nu niet meer gesneld wordt, die patronen zullen uitsterven, tenzij zij onzerzijds om der kunst wille aangemoedigd worden. Maar onzerzijds is nog bijna niets gedaan om

die oude versieringsmotieven vast te leggen, werkstukken ervan te verzamelen, of zelfs algemeen gebezigde versieringsmotieven te bestudeeren en te verzamelen.

De Dajaksche weeftechniek, waarbij sinds lang importgarens en in de laatste jaren zelfs import-gekleurde garens worden gebezigd, wordt ernstig bedreigd. Grootendeels is *„home-spun"* reeds verdwenen uit de kleeding der Dajak-mannen, die, in navolging der Maleiers. Chineezen en Europeanen, bij voorkeur in broek en jas en gaarne ook geschoeid gaan. De mannenjasjes van ikat-, soengkap- of soengkitwerk, ter tentoonstelling aanwezig, hebben antiquarische waarde gekregen. Soengkap- en soengkitjasjes worden niet meer vervaardigd, ikatjasjes nog maar zeer zelden. In de meeste streken heeft de Dajak-vrouwenkleeding zich nog kunnen handhaven, elders (Sepauk-, Melaurgebied) heeft ze grootendeels plaats gemaakt voor katoentjes en goedkoope, fabriekmatig bedrukte sarongs uit Twente en z.g. „tjaps" van Java.

Ligt het niet op den weg van Regeering of Bestuur hier paal en perk aan te stellen, door het weven aan te moedigen middels het introduceeren van betere weef- (en spin-)methoden, verschaffing van materieel, tentoonstellingen met prijzen, een weefschooltje? Uit eigen ervaring weet steller dezes, dat de Dajakweefsters, meer speciaal de Kantoeksche, zeer toegankelijk zijn voor raadgevingen en aanwijzingen inzake haar techniek. Vooral de Katholieke Missie, die onder de Kantoeks werkt, zou hierin dankbaar en heilzaam werk kunnen verrichten. En „Boeatan", dat, naar bekend is, het aanmoedigen van onvervalschte Indonesische kunst in zijn vaandel schrijft, zal ook zijnerzijds alles doen om de Dajaksche volkskunst te behouden en zoo noodig te doen herleven en gaarne hare producten onder het Europeesche publiek introduceeren en distribueeren.

Een gevolg van de pacificatie van Midden-Borneo is: dat het smeden van sierlijke klingen zeer is achteruitgegaan. Dajakzwaarden dienen thans alleen als sieraad, een onnoodige luxe. Uit de centra van oude zwaardsmeedkunst, de Ketoengan en de Mahakam, zijn de twee nieuwe tentoongestelde zwaarden afkomstig.

Het kralenwerk vindt n.l. in de Boven-Kapoeas en het Mahakamgebied beoefening. In de Boven Kapoeasstreken hebben de vrouwen der Tamans en Embaloehs sierlijke met kralenwerk bedekte feestrokjes. Deze kleedij is echter *poesaka* en wordt bijna niet meer gemaakt. Tentoongesteld zijn o.m. kralen zwaardoplegsels van Kajans, Tamans en Kantoeks, waarvan dat der Kajans door haren fijnen smaak aan de spits staat.

Het hout- en bamboesnijwerk vindt zoowel bij de Kajans, als bij de noordwestelijke stammen, minder bij de zuidelijke, beoefening. Naast fijnzinnige Kajansche vrouwenkokers, weefspoelomhulsels, ziet men de sierlijke, zeker ook niet van lijnengratie ontbloote tabakskokers der Batang Loepars, Ketoengaans en Desa's.

Annex deze Dajaktentoonstelling is een expositie van een aantal schilderijen van de aquarelliste mevr. A. Bouman-Houtman, bekend van exposities op Java en kortelings in Medan, welke aquarelien stemmingen en indrukken weergeven van een reis langs de Kapoeas, in het woongebied der Dajaks.

1/9 1924. M. A. B.

Van Week tot Week.

26 AUGUSTUS—1 SEPTEMBER.

Vice-President van den Raad van Indië. Bij Kon. besluit is aan den vice-president van den Raad van Nederlandsch-Indië, W. Frijling, op zijn verzoek, met ingang van 3 November eervol ontslag uit 's lands dienst verleend, onder dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten door hem aan den lande bewezen.

Poenale Sanctie. Uit Bern werd dd. 26 Aug. aan het Handelsbl. geseind:

In de vergadering der Interparlementaire Unie kwam het bij de behandeling van de mandaten tot een incident tusschen de heeren Van Kol en Treub.

De heer Van Kol wees op het bestaan van den koelie-arbeid in de Nederlandsche koloniën als publiekrechtelijke straf voor het niet nakomen van particuliere contracten en vroeg instelling van een studiecommissie voor die zaak. Mr. Treub had geen bezwaar hiertegen, doch viel den heer Van Kol scherp aan en zeide, dat deze niet sprak namens de Nederlandsche delegatie. Bedoelde koeliediensten komen nog slechts op de buitenbezittingen voor.

De rapporteur, de heer Moutet, nam daar nota van, doch huldigde den heer Van Kol als den pionier voor de verbetering van het lot der in...

Het congres heeft besloten de gevraagde ... missie te benoemen.

De Volksraad en Tangerang. Het Soer. Hand... deelt over de behandeling door den Volks... comité-generaal van het Tangerang-rapport ... dat het college zonder hoofdelijke stemmin... motie aannam van den heer Meyer Ranneft, ... bij instemming betuigd werd met het beleid ... humaan optreden te Tangerang.

Politie. De centrale leidingen van de gewapende ... algemeene politie zullen worden samenges... waarna de gewapende politie zal worden o... in veldpolitie. De vervanging van de gew... politie in de buitengewesten door het leger ... regelmatig voortgezet.

De gewapende politie op Celébès wordt ... 1925 opgeheven.

Borstbeeld van H. M. de Koningin. Pangeran Ari... soemojoedo, die de jubileumfeesten 1898—... Nederland heeft medegemaakt, heeft den ... houwer Cris Agterberg te Utrecht opgedrag... borstbeeld in brons van H. M. de Konin... marmeren voetstuk te vervaardigen. Het be... aangeboden worden aan den Soesoehoena... Soerakarta, die den wensch te kennen he... geven een borstbeeld van H. M. de Konin... zijn paleis te kunnen plaatsen.

Hindoe-monumenten op Java. Naar de Nieuwe R... verneemt, heeft de heer Th. van Erp te 's-H... volg gegeven aan de uitnoodiging van he... ninklijk Bataviaasch Genootschap van Kuns... Wetenschappen om zitting te nemen in de ... missie, die voorlichting zal hebben te geven ... het behoud en de restauratie van enkele Hi... Javaansche monumenten.

De heer Van Erp begeeft zich half Octob... Java en zal gedurende eenige maanden deel ... aan den arbeid der Commissie; laatsth... draagt overigens een blijvend karakter.

Haagsche Volksuniversiteit. De Haagsche Volk... siteit heeft de lijst der leergangen aan ha... verzonden voor het a.s. winterseizoen. ... blijkt dat cursussen over de Indiën word... geven door Prof. P. C. Flu te Leiden, Prof. ... E. Heeres en den heer G. J. Staal, oud-Gou... van Suriname.

A. M. v. d. Does de Bye †. Te 's-Gravenhage ... 28 dezer, in den ouderdom van 81 jaar, de ... Jhr. A. M. van der Does de Bye, gep. lui... kolonel der Inf. van het Oost-Ind. leger.

Koeliewerving voor de Straits. De Serborn-Maa... pij in de Straits verkreeg vergunning voor d... werving van tweehonderd koelies op Java. ... 29 Aug.).

Japan—Ned.-Indië. De Java Nippo meldt, dat ... zelschap Japansche toeristen begin Sep... scheep gaat voor een bezoek aan Indië. He... rendeel der toeristen zijn Lagerhuisleden. ... pansche gouvernement bekostigt de reis, die ... baar is aan de studie van de cultuurmogeli... in Indië, speciaal op Java.

Nog een Indische leening. Op hetzelfde oogenbl... het welslagen van de jongste emissie ten la... Nederlandsch-Indië (volgens een bericht v... emittenten is de leening „enkele malen ... kend") wordt gemeld, vernemen wij, dat er ... handelingen worden gevoerd over de p... van nog een nieuwe Nederlandsch-Indische ... ning, ditmaal in dollars.

De Indische regeering werd bij de wet van ... gemachtigd tot het aangaan van leeningen tot ... totaal bedrag van f 300 millioen. Met inbegri... de jongste 75 millioen is hiervan gebruik ge... voor een bedrag van f 274 millioen gulden ... schijnt dat de regeering met de plaatsing v... resteerende 26 millioen de grootst mogelijke ... wil maken. Daarmee zou dan de periode va... derlandsch-Indische leeningen zijn afgeslot...

(N. R. Ct. 30 A...

Gemeenschappelijke Mijnbouw-Mij. Billiton. De ... Cour. van 22 Juli bevat de afkondiging ... inzake de gemeenschappelijke Mijnbouw... schappij Billiton.

Oprichting van suikerondernemingen te Cheri... gouvernementsbesluit machtigt den direct... binnenlandsch bestuur voorloopig kennis te ... dat aanvragen tot oprichting van suikeron... ningen in Cheribon worden ingewacht, m... aanvrager bereid is bij toewijzing vier ton ... ten voor 2000 bahoe ingehuurde bevolkings... den, als bijdragen in de kosten van de bev... benevens, dat waarschijnlijk ook bij inhuur ...

orter dan 3½ jaar minimum-huurprijzen moeten worden betaald en een nader te bepalen aandeel, at niet hooger zal zijn dan vijf procent van de winst, geldend als grondslag voor de vaststelling an de tantièmes van het Europeesche personeel, moet worden gestort in zoogenaamde winstaandeelkassen. (Aneta, 30 Aug.).

spoor. De Preangerbode meldt, dat op een suppletoire begrooting voor de Staatsspoor gelden zullen worden aangevraagd voor den aanleg van de lijn Garoet—Tjikadjang en voor de electrificatie van de lijn Batavia—Buitenzorg, met zoo mogelijk een nieuw station Batavia-Zuid.

Overzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Volksraads-oogst. De Rechtshoogeschool.

Bat. red. van de *Locomotief* (zie de nrs. van 21 Juli) geeft in een nabetrachting over de voorzitting 1924 van den Volksraad een overzicht van voornaamste Volksraads-uitspraken, zooals die in zijn belichaamd.

Meer en goedkooper volksonderwijs, belangrijk maatregelen ten bate van den Inlandschen landbouw en de Inlandsche nijverheid; een onderzoek naar daarop gegronde wijzigingen in de Inlandsche belasting; toekenning van geldmiddelen aan de gemeenten; snelle indiening van de regentschapsraden; opheffing van het vergaderverbod in de Vorstenlanden; geen uitvoerrecht op Inlandsche rubber; inde correcties op de voorgestelde proportioneele belasting — deze moties zoo goed als de besprekingen, aldus de Loc., vormen een vrij veel omvattend dicht van het gevoerde beleid en zij geven voor in het komende jaar, naar het oordeel dezer vertegenwoordiging, geschieden moet, enkele zeer aanwijzingen. Aanwijzingen...... Want of deze worden *uitgevoerd*, dat moet de Volksraad afwachten. Dat hangt af, voor een klein deel, van de waarvan de Indische regeering ze bij de zending naar Nederland voorziet, voor een grooter deel van het oordeel des ministers en in laatste instantie van de Staten-Generaal. En reeds is er in de dagbladberichten ietwat tendentieus gezinspeeld mogelijkheid, dat bijvoorbeeld de motie-Wiessing uitgevoerd zou worden. Dat is mogelijk. Geen wet tot uitvoering.

Gevolg echter van de verontachtzaming dezer overwogen Volksraadsuitspraken zou zoo schadelijk en zoo nadeelig werken op het vertrouwen in hoogste vertegenwoordigend college, dat, het werd alle zijden toegegeven, veelszins versterking behoeft om straks onder de nieuwe staatsinrichting verantwoordelijk dragenden arbeid mogelijk te maken, dat men toch wel wachten zal voor het terzijdestellen van Indische oordeel, tot stand gekomen in een waarlijk niet overwegend vooruitstrevend college.

Van de innerlijke waarde van den Volksraad de geheele bevolking, de Europeesche zoo goed Inlandsche, in steeds ruimer mate overtuigd geraakt. Dit bedenkend, mag men vertrouwen in de uitvoering der door dezen, toch zeer gematigden, derden Raad aangenomen moties.

De *Rechtshoogeschool in den Volksraad* wordt uitvoerig besproken in de *Loc.* (23 Juli) en het *Soer. Hbl.* (23 Juli), terwijl de *Java-Bode* (28 Juli) het desbetreffende derde artikel van *dr. B. Schrieke* plaatst. *De bestuursopleiding en de Rechtshoogeschool.* In de *Java-Bode* (21 en 22 Juli) behandelde *dr. B. Schrieke* in zijn twee eerste artikelen in het bijzonder den strijd over *de intrekking van het art. 19 van het ontwerp Hooger-Onderwijs-Ordonnantie.* Hij herinnert aan de hoofdmomenten uit het debat: het algemeen verzet in den Raad tegen de intrekking, en de wensch — uitgedrukt in de motie der schakel-commissie — tot handhaving van het artikel. Uit dat verzet groeide de motie-overweging: dat men zich niet zonder meer wenschte neer te leggen bij de mededeeling van den minister, dat hij met de Leidsche faculteiten van oordeel is, dat de bestuursopleiding langs den weg der juridische studie behoort te verdwijnen en de Raad sprak zich duidelijk uit vóór opleiding langs dien weg aan de a.s. Rechtshoogeschool. Dr. Schrieke herinnert verder aan de verdediging van de intrekking door den regeeringsgemachtigde voor Onderwijs, dat voor de bestuursopleiding noodig zou zijn de oprichting van een indologische faculteit, en dat dit niet in de bedoeling had gelegen.

Over die opleiding zegt dr. Schrieke: Bij de discussies werd over het hoofd gezien, dat niet de Rechtshoogeschool met al haar vier richtingen het aequivalent van de Hollandsche studie van het Ned.-Indisch recht — den weg tot den bestuursdienst, dien men thans beoogt af te snijden — vormt, doch alleen haar privaat-rechtelijke en strafrechtelijke richtingen. Hare staatsrechtelijke en sociologisch-economische richtingen daarentegen vinden haren Hollandschen tegenhanger in het z.g. staathuishoudkundig doctoraal der z.g. Indologische studie. Dit staathuishoudkundig doctoraal maakt n.l. een specialiseeren in staatsrechtelijke en in economische richting mogelijk. Waar blijkens art. 9 van het Ontwerp aan de Rechtshoogeschool *alle voor de Indologische studie benoodigde examenvakken vertegenwoordigd zullen zijn,* daar zal het stichten van een afzonderlijke Indologische faculteit *niet noodig zijn* om een bestuursopleiding aan de R. H. mogelijk te maken. Eenige geringe wijzigingen en aanvullingen van de naar het schema-Scholten ontworpen staatsrechtelijke en sociologisch-economische richtingen zijn daarvoor voldoende. Het instellen van een speciale litterair-historische opleiding voor den bestuursdienst naar het voorbeeld van het z.g. taalkundig doctoraal der moederlandsche Indologische studie, kan desnoods voor later worden gereserveerd. Heeft de Minister dan inderdaad slechts de bedoeling van den weg tot den bestuursdienst via de studie van het Ned.-Indisch recht af te sluiten, dan kan, gelijk gezegd, het studieplan van de R. H. zeer gemakkelijk pasklaar gemaakt worden voor een bestuursopleiding naar het thans in Holland gebruikelijke model, zonder dat op het instellen van een Indologische faculteit behoeft te worden gewacht.

Het *Bat. Nwsbl.* (23 Juli) leest uit het betoog van dr. Schrieke, dat de Regeering bij het ontwerpen der Hoogeschool-ordonnantie wel degelijk ernstig rekening heeft gehouden met de opleiding tot bestuursambtenaar aan de Rechtshoogeschool. En ook valt daaruit te lezen, dat de Volksraad terecht die opleiding niet van het programma geschrapt wenscht te zien en mede terecht een uitspraak heeft gegeven, welke recht ingaat tegen een poging om de aldus aan Indië te hergeven bestuursopleiding van de baan te krijgen.

De Vlootwet. De artikelen van „Gio".

Volgens het *Soer. Hbl.* (25 Juli) had den 24sten Juli op het Dep. van Marine een groote conferentie plaats over de vlootwet. Aanbevolen werd niet langer te hechten aan steunpunten op de Buitengewesten, doch Priok als basis te benutten. Ook de Generale Staf zal het ontwerp in behandeling nemen.

De *Java-Bode* (25 Juli) meldt dat het denkbeeld der steunpunten in de Buitengewesten en de Priok-basis in het wetsontwerp op genoemde conferentie is losgelaten. Het blad plaatst een bijdrage van zijn militairen medewerker, waarin wordt aangegeven op welke wijze samenwerking tusschen Leger en Vloot thans noodzakelijk wordt ter verdediging van de steunpunten, die onze vloot ondanks alles toch noodig zal hebben.

De heer *F. d. B.* schrijft in de *Locomotief* (26 en 28 Juli over *Het Oorlogsgevaar in den Pacific.* Over het tweetal artikelen in het *Soer. Hbld.* van 9 April en 5 Juli j.l. van „Gio" zegt de heer *F. d. B.*:

„Gio" behandelt de vraag of een conflict in den Pacific imminent is en welke rol Nederlandsch-Indië in een zeeoorlog in de Stille Zuidzee zal spelen. De schrijver meent, dat aan Indië hetzelfde lot ten deel zal vallen als aan België tijdens den wereldoorlog, dat ook over onze kolonie de doodsklok zal kleppen en zij ten prooi zal zijn aan de verschrikkingen van den oorlog, die in den Pacific zal woeden. Daarom dringt hij aan op een bondgenootschap met Engeland, als het eenige redmiddel, dat ons koloniaal bestaan van een zekeren ondergang kan redden.

Het kan niet anders of deze artikelen, geschreven door een man, die ter zake volkomen competent en technisch goed op de hoogte schijnt te zijn, moeten een zekere onrust in de kolonie verwekken. Edoch de strategie is geen exacte wetenschap en de tijden zijn lang voorbij dat men meende, dat strategische problemen konden worden opgelost als waren het algebraïsche vergelijkingen. Bij de oplossing van een politiek-strategisch probleem moet men rekening houden met zoovele economische, politieke, materiale, moreele en persoonlijke factoren, die soms slechts ten deele bekend zijn, dat men nimmer uit het oog moet verliezen, dat het resultaat van een strategische studie slechts

de meening van haar geestelijken vader weergeeft. Meer mag men dan ook in dit artikel niet zien en men vergete niet, dat er geen mensch ter wereld is, die met zekerheid het verloop van een oorlog kan voorspellen.

Geestdrijverij.

De *Deli Crt.* (28 Juli) en andere bladen bespreken het artikel van den heer Zentgraaff in het „Soer. Hbl.", waarin deze een opsomming geeft van de gevallen van onruststokerijen, die de laatste tien maanden nabij Batavia onder de bevolking hebben plaats gehad. Het is een lange lijst. De heer *Z.* ziet in de gevallen van geestdrijverij het af en toe doorbreken van „het Oosten" door het kleed, waarmede het Westersche gezag het Oosten omhangt:

Het is... het Oosten, dat zich plotseling vertoont door de openingen van het kleed, waarmee wij het willen bedekken, en dan blijkt het immer te zijn: het echte en onveranderde Oosten, vreemd en onbegrijpelijk in onze oogen, met zijn dwaze toovermiddelen, zijn domme djimats, zijn sinistre bezweringen, zijn sjofele lappen en armzalige „heilige" wapenen, zijn heele mystiek gedoe, verschrikkelijk miskien en zwak in onze oogen. Maar tòch: het Oosten met zijn ontzaglijke passieve kracht, die de eeuwen tart, het Oosten, zooals het immer was en zijn zal, als de laatste herinnering aan Westersch bestuur en de zegeningen, welke dit vermeende hier te kunnen brengen, reeds eeuwen is vergeten. Verschijnselen, als de nabij Batavia zoo veelvuldig geconstateerde, zijn inhaerent aan Westersche gezagsoefeningen over Oostersche volkeren. Men kan die uitingen wat temperen door verlichting der geesten; men kan ze voor een wijl doen ophouden door het scheppen van welvaart, welke steeds zekere traagheid, zekere berusting in bestendiging van den huidigen toestand veroorzaakt, maar immer zullen zij terugkeeren.

Men dient ze te beschouwen als risico van ons vreemd gezag en er is geen premie, hoe groot ook, welke haar geheel kan opheffen. Het is de tragiek der tegenstelling van Oost en West.

De Indische Crt. (W. J. E.) teekent hierbij aan:

Minder met de tragiek der tegenstelling van Oost en West dan wel met de tragiek der tegenstelling van Westersche ontwikkeling en Oostersche primitiviteit hebben wij naar ons gevoelen hier te doen. Wat aan het Oosten wordt geweten, behoort naar onze meening voor een groot deel op rekening te worden gesteld van de geringe ontwikkeling der groote massa. Ware 't niet zoo, dan zou het verzet tegen het Westersch gezag zich ook in de kringen der intellectueele Inlanders op dezelfde wijze openbaren. En dat is niet het geval.

De verschijnselen, waarvan hier sprake is, zijn niet specifiek Oostersch. Europa, in 't duister der middeleeuwen, heeft ze eveneens gekend. Ze zijn het kenmerk van elk volk, dat op een lagen trap van ontwikkeling staat, en ze zullen dus verminderen in dezelfde mate, als de ontwikkeling vorderingen maakt.

De Veneer-Industrie in Ned.-Indië.

Ter gelegenheid van het Theecongres te Bandoeng schreef de heer *O. van Vuuren* een korte, maar lezenswaardige brochure over *de veneer-industrie in Indië.* Kort geleden gaf de „Deli Crt." een uitvoerige bespreking van de fabriek der Hout-industrie Langkat te Boekit Lambasa.

De brochure — aldus de *Deli Crt.* (1 Aug.) — geeft een overzicht van de totstandkoming van deze industrie, die zich met de houtrijkdom van Indië volkomen aansluit bij de hier gevestigde thee- en rubberindustrie. Daarbij leest men tusschen de regels door wel een zeer leerzame les van de ontzettende moeite en kosten om hier in Indië een nieuwe industrie te vestigen. De moeilijkheden en teleurstellingen zijn niet uitgebleven, zelfs niet na een zeer langdurige en zeer grondige voorbereiding. Gelukkig mag men zeggen, dat de industrie ten slotte geslaagd is. Maar daarmee heeft zij als industrie van dit land ook recht op den moreelen steun van allen, die hier hun brood verdienen en wien die ontwikkeling van dit land, mede om het belang van hun eigen bedrijf, ter harte gaat.

Twee uitvindingen.

In een levensbeschrijving van den kort geleden te Djokja overleden heer A. F. B. van Delden (*Soer. Hbl.* 25 Juli) lezen wij dat de pachters der suikerfabrieken in 1855 het riet van de bevolking ontvingen, maar dikwijls niet de minste kennis van het bedrijf bezaten. Van Delden plachte te vertellen hoe, wat hij een „uitvinding" van zijn vader noemde, het product reeds dadelijk zeer aanzienlijk verhoogde. Deze „uitvinding" was de volgende:

De vuren onder de open kookpannen werden gestookt op houten roosters, die telkens doorbrandden, zoodat het vuur dan neerviel en dus een hoogst onregelmatig kookproces in de pannen optrad, wa... de inhoud van een groot percentage der kookp... bedorven werd. De oude heer Van Delden nu ko... Soerabaja een hoop oudroest, fabriceerde daaru... mitieve ijzeren roosters voor de vuren en zag i... hierdoor en door andere dergelijke „verbeteri... zijn product zóó aanzienlijk stijgen (namelijk ... picol suiker per bouw), dat hij volgens zijn zo... „boven op" was. Thans is het niet meer zoo een... een zoo aanzienlijke productiestijging te verkrijge...

Het *Soer. Hbl.* (23 Juli) bericht dat de proef, ... men op de suikerfabriek Gesiekan met een door ... spoor geleverde „Jefferij Scarby Cane Shradde... slaagd is, hetgeen een groote verbetering in de ... techniek der Indische suikerindustrie beteekent. ... „Scarby shradder" verdeelt het riet tot uiterst... heid en perst het daarna uit, waardoor de geleg... wordt geopend alles uit het riet te halen. In d... zicht stond de suiker op Java achter bij de ... in Cuba.

Het best is de shradder te vergelijken met een ... trommel, waarin het riet door een trechter naar b... valt en in de trommel door 420 hamers, die 110... ren per minuut ronddraaien, absoluut uit elkaar... feld wordt, alzoo de cellen van den rietstengel ... leggende. Nu reeds wordt geschat, dat er per ... bouw 6 picol suiker meer te winnen is, of totaal ... picol, welke een geldswaarde vertegenwoordigen... *f* 80.000, terwijl de installatie maar *f* 100.000 kost.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Normaal of abnormaal?

Toen de tegenwoordige Hoofdcommissaris van ... litie ter hoofdplaats Batavia, de heer Treffers, ge... controleur bij het Binnenlandsch Bestuur op de ... tenbezittingen, zijn voorganger verving, vond ... die benoeming, in zekere lagen van de bevolking, ... denkelijk.

Hij was een zoogenaamde buitenstaander, die ... elders kwam en werd om die reden beschouwd ... zijn een persoon, die niet op de hoogte was va... Bataviasche toestanden en verhoudingen.

Wel is waar was hij vroeger in functie gewe... Batavia, doch daarna overgeplaatst.

Gelijktijdig met zijne benoeming, hadden ter h... plaats Batavia vele veranderingen plaats.

Naarmate, tengevolge van de bekende bezuini... maatregelen, de afvloeiing van Regeerings- en ... culier dienstpersoneel werd uitgebreid, vermeer... het aantal werkeloozen, die aan den kost moeste... men en als dat laatste niet ging, dan nam het ... misdrijven natuurlijk toe.

Het beheerschen van zulk een toestand, stelt ... de politie hooge eischen van energieontplooiing ... van scherpzinnigheid, althans wanneer zij haar ... en hare taak van het beschermen van de veiligheid ... persoon en goed der ingezetenen, naar behooren ... vervullen.

Het feit bestaat, dat men buitenaf, niettegenstaande ... de heerschende malaise, thans al zijn best doet ... laten voorkomen alsof de toestanden ter hoofdplaats ... Batavia geleidelijk meer „normaal" beginnen te ... den.

Doch als men, zegt de Schrijver in de „Perniagaan" ... van 1 Maart 1924, zich ook maar eenigszins rekenschap ... geeft van het feit, dat de nog steeds plaatshebbende ... afvloeiing van personeel, tal van werkloozen met ... brengt, dan mag men, zijns inziens, ook ten aanzien ... van de veiligheid, niet van „normaal", maar moet ... eerder van „abnormaal" spreken.

Wanneer de schrijver de aandacht vestigt op de ... branden, die plaats hebben, dan doet hij dat tevens ... de toenemende duivelsche praktijken van den hand... ...

Natuurlijk komen branden bij ongeluk voor, doch ... zijn niet weinige, die met opzet worden aangestoken.

De handelaren, die hunne bezittingen door ... assurantie hebben gedekt, worden thans streng ... gaan en velen hunner staan onder verdenking.

Het spreekt van zelf dat succes in deze, ander... wekt hetzelfde te doen en dat dientengevolge ... waakzaamheid moet worden betracht.

De schrijver beschouwt dezen toestand een ... van ... Bataviasche groote moeilijkheden.

Ten einde het bovenstaande te bevestigen, haalt ... als voorbeeld aan den brand in Gang Baroe Unie ... in den avond van 9 Februari 1924.

*) Nader omschreven wordt dit niet. Vermoedelijk zal wel de ... handel zijn bedoeld.

ontstond en brak uit in een ledig staand en moet derhalve zijn aangestoken door iemand, belang had bij de uitkeering van het verzekerd ag. (?)
anneer echter niemand iets gezien heeft, kunnen urlijk ook geen namen worden genoemd en zoo is ok in dit geval geweest, dat de politie dezen brand tot klaarheid heeft kunnen brengen.
rie misdrijven hebben in den laatsten tijd te Ba- de aandacht getrokken, die plaats hebben gehad sar Ikan, te Djembatan Doea en te Tangki.
t laatste misdrijf was een roofpartij tijdens den nd en heeft de bevolking de haren te berge doen n.
t tweede heeft laten zien op welk een listige wijze soms de politie kan verschalken.
ere A Sam leefde met eene Inlandsche vrouw. n bloedverwant van deze klaagde genoemden m bij de politie aan, als zijnde in het bezit van een estienen revolver, waarmede hij herhaaldelijk op mpongbewoners zou hebben geschoten.
politie legde, vóórdat de zaak tot helderheid was cht, beslag op het vuurwapen en 's avonds had ofpartij plaats, die A Sam belette zich te ver- n.
daders werden gevat, waarvoor hulde aan de wordt gebracht, doch het onderzoek inzake de tij te Tangki heeft nog niet tot arrestatie van d geleid.
den nacht van den 29sten Februari 1924, te on- 3 uur, tikten eenige personen, die over eene beschikten, aan de deur van eene warong te Sawa
eigenaar hield de deur gesloten, doch de dieven niettemin van uit een met gaas gesloten raam kleedingstukken van een kapstok mede te
n de politie ter plaatse kwam, waren de roovers nen.
chrijver hoopt dat de ten deze door den hoofd- aris tentoongespreide loffelijke actieve pogin- bewijzen zullen geven van zijn ambtelijk kun- dat degenen, die bij zijn optreden daaraan den, gedwongen zullen worden hun hoofd uit voor hem te buigen.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Een vrouwenstem.

de „Sinar-Sumatra" van 1 Maart 1924, komt de elijke medewerkster van dat blad, met name Kim door haar vroeger afgelegde belofte na, n.l. dat zou mededeelen over de muziek, welke door de sche vrouwen in Ned.-Indië op prijs wordt ge-
de mannelijke Chineezen zal zij dit niet doen, zij dit niet heeft beloofd.
de al of niet plichtmatigheid voor de Chinee- vrouwen om zich aan het muziekonderwijs te gelegen liggen, merkt zij op, dat het beoefenen de muziek, heerlijke gevoelens bij den mensch die de dagelijksche zorgen op zijde kunnen zetten. dieuse motieven wijzen op hoogstaande ge- n bij de componisten en aangezien de muziek de vroegste tijden af in hooge eere heeft gestaan, kt men thans over een schat van mooie muzikale sities.
oudsher stelden de Chineesche vrouwen het in- ch speeltuig op hoogen prijs, doch, sedert de lingen hunne muziekinstrumenten invoerden, armonica overgenomen en bevredigden de daar- verde prestaties over het algemeen best.
delijk is daarin echter zoodanige verandering en dat men thans reeds vele Chineesche vrou- kan aantreffen, die zich wijden aan pianospel, pel, enz.
oudere Chineesche dames blijven aan het oude sch speeltuig evenwel de voorkeur geven, doch t, volgens de schrijfster, geen twijfel, of gelei- zullen die speeltuigen als antiquiteiten worden gen.
elk geval hoort men al sedert een 15 à 20 jaren etokkel van melodieuse inlandsche wijzen gedu- den avond en den nacht bijna niet meer, omdat Chineesche jeugd geen oor meer heeft voor het wetsch gedoe.
De inlandsche instrumenten zijn niet geschikt accompagnement van een fox-trot en cake walk; voor het ten gehoore brengen van Chineesche me- n.
anneer die instrumenten zullen verdwijnen, gaat er echter toch iets verloren dat bij den volksstam paste.

De moderne toestanden, waarin de Chineesche vrouw verkeert, vergelijkende met die van de ouderen van dagen, kan men van de Westersche opgevoede jonge Chineesche meisjes in de Chineesche gezinnen zeggen, dat de wijzen waarop zij zich in huis bezig houden, verschillend zijn.

De studieuzen ziet men meestal met de boeken in handen; de muzikaal aangelegden wijden zich aan de muziek en anderen brengen hun tijd zoek met het brengen van wederzijdsche bezoeken aan familieleden, vrienden en kennissen.

Voor de vroegere Chineesche vrouwen was de huishouding hoofdzaak, terwijl daarna aan de muziek menig uur werd gewijd.

Wanneer eene Westersche soliste, die zich dagelijks wijdt aan de muziek, hare prestaties ten beste geeft, dan is dat iets schoons, omdat zij zich weet in te denken in de gevoelens en stemmingen van de componisten.

Doch wanneer de Indische Chineesche vrouw hare liederen, met begeleiding van tokkel-instrumenten, zingt, dan worden die prestaties door hen, die zich daar in verdiepen en ze begrijpen, eveneens zeer fraai gevonden.

De melodieuse wijzen van liederen als „Kramat Karam", „Djantoeng Hati" en tal van andere zijn altijd aangenaam voor het Chineesche oor.

De Javanen, Soendaneezen en Baliërs hebben hunne eigen doch verschillende slag- en tokkelinstrumenten, waarvan ook de Europeanen gewoonlijk gebruik maken.

De Ambonees heeft zijne bamboefluiten, doch deze instrumenten zijn buiten de Molukken weinig bekend.

Aan de algemeen bekende gamelang geeft men de voorkeur.

Ook de muziekinstrumenten, die door de Chineezen in Indië worden bespeeld, zijn over het algemeen bij de groote menigte weinig bekend.

De Schrijfster is echter van meening dat als men zich wat meer wilde inspannen om de Chineesche muziek te begrijpen, men de muzikale prestaties niet alleen schoon doch ook sympathiek zou vinden.

De betaalde blazers bij gelegenheid van huwelijksfeesten en begrafenissen, weten van de Chineesche muziek niets af en het is dus wel verklaarbaar dat die prestaties afschuwelijk leelijk worden gevonden.

Wanneer men goede Chineesche muziek wil hooren moet men zich begeven naar de Chineesche familie, waarin men op zijn gemak en in zekere stemming kan luisteren naar de liederen, die, met begeleiding van goed verzorgde instrumenten, worden voorgedragen.

Die instrumenten vragen echter veel adem, kracht en handigheid van de spelers en dat is de reden dat men zich geleidelijk de meer gemakkelijke Westersche automatische muziekinstrumenten als pianola, gramofoons, orgel enz. aanschaft.

Bij geringe lust om de vroeger zeer gewaardeerde Chineesche muziekinstrumenten te leeren bespelen, spreekt het van zelf dat ze geleidelijkerwijze in de antiquiteitenkamer zullen worden opgeborgen.

Literatuur-Overzicht.

Het klein-landbouwbedrijf.

Bij J. D. de Boer te Poerwakerta verscheen een brochure getiteld: Eenige grieven tegen de bepalingen van uitgifte van gronden op Java voor het klein landbouwbedrijf. De zeer belangwekkende brochure is opgedragen aan het hoofdbestuur van het Indo-Europeesch Verbond.

Wij ontleenen er het volgende aan:

Hoog tegen de hellingen van den Slamat, op de grens waar de door de bevolking gecultiveerde gronden overgaan in het oerwoud, dat den top van den vulcaan begroeit, ligt de boerderij Tegalsarie, product van wilskracht, doorzettingsvermogen en onverflauwden ijver, gesticht en gemaakt tot wat zij is door den eigenaar, den heer J. van Balgooy.

Als een bewijs van wat kan worden bereikt op het gebied der kleine landbouwindustrie en van het veeteeltbedrijf in het bijzonder, rijen zich de kolossale stallen, waarin een keur van zwart-bont vee is ondergebracht, gedeeltelijk geimporteerd uit de Hollandsche weiden en voor een nog grooter deel hier opgefokt.

Zijn bedrijf jaren geleden in Poerwokerto beginnend, met slechts één enkele, in Indië opgekochte koe, is de heer van Balgooy thans eigenaar van 140 prachtige beesten, welke veestapel zich nog geregeld uitbreidt en waarin het Hollandsch bloed sterk begint te domineeren.

Het is duidelijk, dat alvorens dit mooie resultaat werd bereikt, vele moeilijkheden en bezwaren moesten wor-

den overwonnen, vele onverwacht zich voordoende vraagstukken moesten worden opgelost. (En dan volgen die moeilijkheden en bezwaren).

De titel der brochure laat geen twijfel omtrent den verderen inhoud. Er worden grieven opgesomd tegen de bepalingen van uitgifte van gronden op Java voor het klein landbouwbedrijf, welke grieven worden aangevoerd door een veefokker.

Ned.-Indië Oud en Nieuw.

De Sept.-afl. met bijzonder mooie afbeeldingen, heeft den volgenden inhoud: Van een zwerftocht door Timor en Onderhoorigheden. Uit dagboek en schetsboek van W. O. J. Nieuwenkamp. — Fragment (lett. pluksel) van het drama: De verdwijning van Retno Erowatie of de goocheltoeren van Kyahi Semar (bestemd voor het schimmenspel), door Soorjo Poetro. — Het museum Kedaton van Ternate, door V. I. van de Wall.

Gouden schat op Java gevonden.

In de Veilingbode van de firma A. Mak te Amsterdam leest men:

„Onze firma heeft ten verkoop een collectie gouden voorwerpen, gevonden op Java in een oerbosch, bij het ontginnen der onderneming Goenoeng-Ringit, op de grens der assistent-residenties Probolinggo en Loemadjang en der residentie Pasoeroean in het district Ranoe Lamongan, dessa Sawara Koelon aan de Zuid-Oostelijke hellingen van de uitloopers van het Bromogebergte.

De collectie bestaat uit armringen, beenringen, vingerringen en oorringen.

Professor Krom heeft een en ander nauwkeurig onderzocht en kwam tot de overtuiging hier te doen te hebben met 12e eeuwsche primitieve goudsmidskunst.

Dr. Peiri van het Britsch Museum heeft er destijds een artikel in The Graphic aan gewijd. Vooral de vier groote stukken, groepen van zeer primitieven vorm met menschelijke figuren, behooren tot de allergrootste zeldzaamheden.

De eigenaar is echter slechts bereid de collectie in zijn geheel te verkoopen. Bewijzen van authenticiteit van prof. Krom en dr. Juynboll kunnen worden overgelegd. Beide heeren hebben hun spijt betuigd niet in staat te zijn de collecties voor het Leidsche Museum aan te koopen, omdat de musea niet over de noodige fondsen beschikken.

Mocht iemand zich verder voor deze zeldzaamheden „hors ligne" interesseeren, dan verschaffen wij, zooals van zelf spreekt, gaarne alle inlichtingen.

Foto's zijn eveneens voorhanden en kunnen desgewenscht opgezonden worden.

Alles is massief, bijna zuiver goud. Plus minus f 20.000 is er mede gemoeid."

Nieuwe uitgaven der Vereeniging voor Studie van koloniale maatschappelijke vraagstukken.

Publicatie No. 16. Het verloop van 's Lands financiën in de laatste jaren en de verwachtingen daaromtrent voor de naaste toekomst, door C.

Publ. No. 17. De verkeersbedrijven van den Staat (Spoorwegen; post-, telegraaf- en telefoondienst; havenwezen), door S. A. Reitsma.

Koloniale Studiën. Afl. van Juni 1924. Inhoud: De rechtspraak der Possoërs onder het Indisch Gouvernement, door Dr. A. C. Kruyt. — 's Lands Kinaonderneming, door Dr. M. Kerbosch. — De verkoop van gronden op Midden-Java en in verband daarmede, pogingen tot bevordering der rechtszekerheid van Inlandsch grondbezit, door Mr. F. D. Holleman. — Verkeersproblemen, door S. A. Reitsma. — Hedendaagsche strijd over het chalifaat, door E. Gobée. — Persoverzicht. — Boekbespreking.

De theecultuur van de Inlandsche bevolking.

Het is ongeveer honderd jaar geleden, dat het Gouvernement van Ned.-Indië de eerste theetuinen door Inlanders op Java liet aanleggen en wel het eerst in de omstreken van Tjisoeroepan (Preanger). In 1842 liet men de bestaande tuinen door Europeesche cultuurondernemingen exploiteeren en in 1860 gaf men ze geheel in huur, later in erfpacht, aan die ondernemingen over. Ongeveer in 1870 begonnen enkele dezer ondernemingen in het Soekaboemische theezaad te verstrekken aan Inlanders, die geneigd waren rondom de perceelen der theeondernemingen tuinen aan te leggen, met de bedoeling dat het later te plukken blad aan de onderneming verkocht zou worden. Er ontstonden zoo geleidelijk rondom die ondernemingen kampongtheetuinen, en ook andere Europeesche theeplanters begonnen de Inlandsche landbouwers op hun beurt op te wekken tot het aanplanten van thee. Aanvankelijk was dat alles zgn. Java-thee of Chineesche thee. Ook de ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur, die bespeurden welke voordeelen theeaanplantingen d[e be]volking zouden brengen, deden mede aan opwe[kking] en hulpverstrekking bij den aanleg van theetuin[en en] hebben door hun invloed dus bijgedragen tot uit[brei]ding van de bevolkingstuinen. Later is nog een g[root] uitbreiding, eigenlijk alleen bedoeld als demonst[ratie,] tot stand gekomen door de bemoeienis van ambte[naren] van het Departement van Landbouw, die voor d[e be]hartiging van de belangen der bevolkingstheec[ultuur] waren aangesteld. De tuinen, door hunne med[ewer]king aangelegd, zijn, evenals alle latere bevolkin[gstui]nen, beplant met een beter type, met Assamthee.

Tegenwoordig is er alleen in het gewest Pre[anger] op deze wijze totaal ruim 27.000 bahoe bevol[kings]theeaanplant ontstaan. In andere gewesten liggen [ook] eens nog bevolkingstuinen, doch van geringe o[p]vlakte. Ook op Sumatra, o.a. in Bengkoeloe, komt [thee]cultuur, door Inlanders gedreven, voor.

Deze bijzonderheden omtrent ontstaan enz. de[r be]volkingstheecultuur zijn ontleend aan een artik[el in] het Alg. Landb. Weekbl. v. N.-I. (Nr. van 15 Juli) [dat] verder o.m. gegevens bevat over uitgestrektheid e[n] stand der tuinen, verhouding tot Europeesche o[nder]nemingen.

De West-Indische Gids.

In de Sept.-afl. besluit de hr. A. Reyne zijn artik[el]reeks over de geschiedenis der cacaocultuur in [Suri]name. Aan het slot eene verklaring van eenige [vak]termen en Surinaamsche woorden. — Jhr. L. C. [van] Panhuys geeft eene bijdrage in de Engelsche [taal:] „Americanism in Holland". — Een opstel hand[elend] over Westindische gedenkpenningen, geschreven [door] den heer S. Kalff, brengt gedenkwaardige gebeur[tenis]sen uit den tijd der West-Indische Compagnie in [her]innering. — Ten slotte de tekst van: Een interes[sante] beschikking van den Gouverneur van Suriname [van] 5 April '24, welke betrekking heeft op maatr[egelen] tegenover het „Groot-opperhoofd der Saramacca [bosch]negers Jankoeso."

Encyclopaedie van Nederl.-Indië.

Bij de uitgevers M. Nijhoff en E. J. Brill is wede[r een] afl. (de 8e) verschenen van de Aanvullingen e[n wij]zigingen der Encyclopaedie van Ned.-Indië. Een [aan]vulling van beduidende beteekenis is een uitge[breid] artikel over Inlandschen handel, uit ethnographisch [oog]punt beschouwd, blijkbaar met groote kennis v[an za]ken beschreven. Daarnaast moeten genoemd w[orden] de onderwerpen: Zeemacht — Balambangan — [Scheik]rijkskundige onderzoekingen — Assistenten-regeli[ng] Batavia.

Met deze afl. heeft Prof. D. G. Stibbe, door zij[n ver]trek naar Indië, het redacteurschap neergelegd[; als] zijn vervanger is opgetreden Prof. C. Spat te Bu[itenzorg].

Foto's van Indische oudheden.

Het Bureau voor de Volkslectuur te Weltev[reden] heeft in den handel gebracht fotografieën van [oud]heden, zoowel oud-Javaansche, Mohammedaansche [als] oud-Hollandsche, vermoedelijk opnamen van den [Oud]heidkundigen Dienst in Ned.-Indië.

Op de achterzijde van No. 30 van het „Overzicht [van] de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers", h[etwelk] door genoemd Bureau wordt uitgegeven, leest men [hier]over:

Dit is een zeldzame gelegenheid. Artistieke foto's [van] de terecht zoo bewonderde tjandi's, reliefs van [oude] bouwwerken, mooie beelden die wedijveren met d[e be]roemde Grieksche oudheden. De foto's zijn 12× [tot] 30×40 c.M., met tusschen-in liggende formaten[. De] prijzen varieeren van f 1.10— f 2.50 plus portko[sten].

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 35. Uitvoer uit Java van suik[er] oogst 1924, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — [Geil]lustreerd handboek der Javaansche theeonkruiden [en] hunne beteekenis voor de cultuur, door C. A. B[ackr] en Dr. D. F. van Slooten, besproken door Dr. [W. G.] Boorsma. — De nieuwe Indische Vennootschaps[belas]ting. — Internationale vereeniging voor de R[ubber]cultuur in Ned.-Indië. — Het theecongres te Ban[doeng.] — Theetentoonstelling te Bandoeng. — Kultuurb[erich]ten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overig[e] rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het K[ol. In]stituut geeft recente literatuur over vezelstoffen, [plan]tenziekten en bodemvraagstukken.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van jaarg. 9, No. 4: De [...]tie der theeplant, door Dr. C. P. Cohen Stuart. — [...] de boeboekbestrijding in Besoeki in 1923, door [...] Gandrup. — Het Speratapluknes, door H. — Acac[ia de]currens, door H. — Landbouwzaken in den Volks[raad].

prokkelingen uit de buitenlandsche pers. — Weekde.

Ned.-Ind. Rubber- en Thee-Tijdschrift.
. 13 (15 Juli) bevat o.m. De volksrubbercultuur Ned.-Indië (met ill.). — De auto in Amerika. — Rubberkoop-politiek in de Straits-Settlements. — De cultures. — Vereenvoudiging der rubberbereiding. De theecultuur van de Inlandsche bevolking. — De industrie in Formosa, door I. Tanabe. — Planten- en bodem, door Dr. J. J. Deuss (vervolg).

* * *

gemeen verslag van het onderwijs in Ned. Oost- over 1921 en 1922. Samengesteld door het Bureau den Onderwijsraad. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

erzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche 1924, No. 30. (Weltevreden, Bureau voor de Volksr).

erzicht van de Maleisch-Chineesche en Chineepers. Juni '24. Samengesteld door het kantoor voor eesche zaken. (Weltevreden, Drukkerij Volkslec-).

li Oetomo (vervolg). — De architectuurgeschievan Java. V. e. Het Padjangsch-Mataramsche tijddoor Ir. H. Maclaine Pont. (De Taak. 7 Juli '24).

film van de „Bataafsche". Met afb. (Eigen Haard. '24).

klanken van het eerste Indische wegencongres, Rückert. — Wegencongres en decentralisatie, Ir. W. J. Immink. (Locale Belangen. 16 Juli '24).

t een Ambonsch Predikant noodig achtte voor de lieverkondiging onder de Heidenen, door Dr. jens. (Java-Post 25 Juli en 1 Aug. '24).

den danske Ekspedition til Kei-Oerne, 1922, af Mortensen (Geografisk Tidskrift. 27, Bind 1924, VI). (Een uitvoerig geïllustreerd artikel over de sche wetenschappelijke expeditie naar Amboina, en Kei-eilanden).

Suriname.

e Minister van Buitenlandsche Zaken zal de verng van den Volkenbond, die hij heeft mogen eren, bijwonen. Hij zal daar Engeland's Prime er ontmoeten. Een prachtige gelegenheid om de westie tusschen Suriname en Britsch Guiana ter te brengen. Een betere atmosfeer voor zulke bengen is niet uit te denken. Hopen wij dat Zijne llentie de gelegenheid niet ongebruikt zal laten. ter van Karnebeek is er de man niet naar om — als een zijner voorgangers — te laten overn, en Macdonald ook de man niet om dat te willen.

* * *

„De West" van 18 Juli ontleenen wij het volgende: ar „Onze Gids" verneemt bestaat het plan, om de Koloniale Staten het volgende voor te stellen: lingen, die hun 14e levensjaar zijn ingetreden, die 13 jaar oud zijn, mogen op school blijven totdat zij klasse hebben doorloopen, waarin zij zitten op het p, waarop zij 13 jaar oud geworden zijn."

dt dit voorstel aangenomen, aldus het commendan zullen met September a.s. meer dan 1000 end) kinderen en een groot aantal onderwijzers raat gezet worden. Dan moeten zij in dezen tijd stilstand en achteruitgang op bijna elk gebied, van mende werkloosheid maar zien, dat zij een bestaan en.

de meeste scholen zullen de hoogste klassen vern (geen zesde leerjaar, op sommige zelfs geen omdat in den regel de kinderen met 13 jaar g niet in de hoogste klassen zitten. Het gebeurt at kinderen met het 10e of 11e jaar pas gelegenkrijgen onderwijs te ontvangen. Dit is vooral het met kinderen die afkomstig zijn uit districtsflen waar in het geheel geen school gevestigd is Casewinnica, Bov. Saramacca en de afstand tot de dichtbijzijnde school is te groot (drie of meer uren met stroom mee) dan dat er aan gedacht kan worden kinderen alleen de reis naar de school te laten onderen in een vaartuig, dat zij met eigen kracht voort en bewegen. Zulke kinderen moeten wachten tot ouders iemand in Paramaribo bereid vinden, die hen als „kweekjes" wil opnemen; als tenminste zich iemand daartoe bereid verklaart. Anders zijn zij gedoemd op te groeien tot analphabeten. In ieder geval komen kinderen uit die streken niet met het zevende levensjaar op school.

Wordt deze bepaling doorgevoerd, dan zullen deze kinderen afgeschreven moeten worden als zij nauwelijks het aanvankelijk onderwijs hebben gehad. Dit achten wij geenszins in het belang van land en volk. Als er kinderen zijn, die in zulk een geval verkeeren, dan dient men hen in de gelegenheid te stellen, zooveel mogelijk onderwijs te genieten, of men moet scholen oprichten in die gedeelten van het land, opdat ook daar op tijd bij de kinderen met onderwijs kan worden aangevangen. Dus eerst zorgen, dat alle kinderen op zevenjarigen leeftijd onderwijs kunnen ontvangen en dan pas bovengenoemde bepaling toepassen."

* * *

Onder het hoofd *„Surinamers in den vreemde"*, schrijft „De West" van 22 Juli:

„Dat er van de betrekkelijk kleine bevolking van Suriname heel wat personen naar den vreemde trekken, is ieder bekend. Men zegt dat in New York, inzonderheid Brooklijn, honderden Surinamers zich bevinden. Wij stonden echter verbaasd te kijken, toen wij dezer dagen een schrijven ontvingen uit Demerara met mededeeling dat zich in Britsch Guyana ongeveer zes honderd Surinamers bevinden. De schrijver, die zelf eenige maanden geleden, door achteruitgang van zaken, verplicht was de kolonie te verlaten, meldt ons:

Wij tellen hier in Britsch Guyana zes honderd Surinamers, die in verschillende deelen der kolonie hun bestaan zoeken. Het meerendeel bestaat uit vaklieden, die hier een goed figuur slaan. Twee timmerlieden brachten het bij Sproston tot voorwerker. Verder heeft men hier metselaars, ververs, smeden, motoristen, goudsmeden, bootmakers, klerken, bauxietarbeiders en als laatste, maar niet de minste, onze bekende Burgerzorg met zijn zonen, die als loodgieter goed staat aangeschreven bij het Gouvernement. Zoo komt men tot een groot aantal, die geleidelijk hun vrouwen en kinderen laten overkomen. Sommigen zijn hier getrouwd. Ook zijn er die hier reeds eigendommen bezitten. Elke boot uit Suriname brengt een of meer jongelieden mede, om hier hun fortuin te zoeken. Voor hen die geen vaklieden zijn, zijn de kansen slecht. Deze doen beter om maar thuis te blijven.

Is het aan den eenen kant gelukkig, dat sommigen aldus een uitkomst vinden in den nood, men vraagt zich angstig af: wat moet op den duur van Suriname worden, als de Surinamers steeds meer wegtrekken en ingevoerde krachten het land moeten opbouwen? Het wordt een Suriname zonder Surinamers.

De Surinaamsche vruchten vallen hier zeer in den smaak en zijn er nooit genoeg te krijgen. Het is jammer dat er niet meer handelsgeest zit in onze menschen om die vruchten uit te voeren en met flinke winst te verkoopen. Bijvoorbeeld sinaasappelen. Men betaalt er hier vier Engelsche centen voor. Elke boot komen er wat kratten sinaasappelen (de laatste gelegenheid bracht vijftig kratten), maar er kan veel meer worden afgezet. Pompoen, kousebanden, peper, boonen, enz. zijn hier heel duur. De gewone Congo bacove kost hier vier of vijf maal zooveel als bij ons op de markt.

Als ik lees, dat in Suriname de kleine landbouwers wanhopig zijn, omdat de markt overvoerd is en geen behoorlijke prijzen te maken zijn, dan vraag ik mij af: zou bij een goede organisatie Demerara niet een uitweg opleveren voor onze overschotten aan vruchten en groenten? Ik maak mij sterk dat in die richting goede zaken te doen zijn.

De Hollandsche consul hier — een toegankelijk, aangenaam en voorkomend man — verstaat, helaas, geen Hollandsch. Dit is soms wel een bezwaar voor Hollandsche onderdanen, die zich tot hem wenden en de Engelsche taal nog niet machtig zijn."

* * *

„De West" van 1 Augustus schrijft:

„Geen verhoogd examengeld. Het ontwerp tot verhooging der examengelden is door de Koloniale Staten verworpen. De heer Terheggen, die het ontwerp krachtig bestreed, wees er op, dat het hier voorgesteld tarief tweemaal hooger is dan het geldende tarief, bijv. voor de hoofdakte, in Nederland. Spreker kreeg den indruk, dat men het tegenwoordig speciaal gemunt heeft op de onderwijzers. Bovendien vond hij de verhooging voor velen bezwarend. De heer Kraan sloot zich daarbij aan. Waar een salarisherziening aanhangig is, die voor een groot deel der onderwijzers geen verbetering maar verslechting beoogt, dus de lusten van het ambt worden verminderd, vond hij dit een ongeschikt oogenblik om de lasten te verhoogen. De heer Dragten had geen bezwaar tegen de verhooging op zichzelve, die hij aller-

MANTEL- EN COSTUUMMAGAZIJNEN
MAISON H. SIMONS
Heulstraat 18, Tel. 14005 en Noordeinde 17a, Tel. 16537.

Dezer dagen werden wij in de gelegenheid gesteld een kijkje te nemen in de, onzen lezers zoo goed bekende, magazijnen van bovengenoemde Firma. Na de étalage's bewonderd te hebben, betraden wij de keurig ingerichte winkels. Het viel ons allereerst op dat de voorraden, die wij hier aantroffen, zoo enorm waren, dat voor iedere dame de keus moeilijk zou zijn, gezien de groote verscheidenheid. Verder bemerkten wij, dat de aanwezige Blouses, Japonnen, Wintermantels, Mantelcostumes enz. alle alléén in de beste kwaliteiten verkrijgbaar waren; op onze vraag bevestigde de Firma Simons inderdaad, dat zij alléén het prima goed verkocht, doch tegen uiterst billijke prijzen. Daar de Firma Simons uitsluitend gewend is de betere cliëntèle te bedienen, wil zij de mindere kwaliteiten absoluut niet in hare zaak dulden.

Wij willen onze Dames-Lezeressen voor verdere bijzonderheden dan ook gaarne verwijzen naar de annonce van bovengenoemde Firma in dit nummer.

BESCHIKBAAR.

Aan de Leden van „Oost en West”

Het bestaan van het „Koloniaal Weekblad” is, dit behoeft geen betoog, een levensbehoefte voor Uw vereeniging.

Op twee manieren kunt U het orgaan steunen:

1°. door de adverteerders, die Uw weekblad helpen financieren, met Uw inkoopen te bevoordeelen en daarbij den naam van het blad te vermelden,

2°. door Uw leveranciers aan te sporen in Uw orgaan te adverteeren, of door onzen reiziger bij Uw leveranciers een introductie te verschaffen.

Mogen wij op Uw medewerking in deze rekenen?

s DE UITGEEFSTER.

minst bezwarend vond, maar hij wenschte niet mede te werken tot verhooging van inkomsten waar het gouvernement nog maar al te vaak roekeloos omspringt met geld. De heer Hering achtte zich, in tegenstelling met den heer Dragten, juist verplicht om zooveel mogelijk mede te werken tot maatregelen die verhooging van inkomsten beoogen. Ten slotte viel het ontwerp met 5 tegen 3 stemmen. Vóór stemden de heeren Gonggrijp, van Erpecum en Hering.

De heer Dragten verkondigde de stelling, dat de leeraren der opleidingscursussen gratis hun diensten behooren beschikbaar te stellen voor de examens. De inspecteur voor het onderwijs ontraadde dergelijke proefneming ten sterkste. Hij vreesde, dat men dan eenvoudig niet de noodige deskundigen zou hebben voor de examens.”

* * *

De minister van koloniën heeft aan de Tweede Kamer doen toekomen de verslagen van de Algemeene Rekenkamer, bedoeld in art. 36 der Surinaamsche en art. 36 der Curaçaosche Comptabiliteitswet over het jaar 1923.

* * *

Verbetering. Aan het slot van de rubriek „Suriname” in het vorige nummer namen wij uit de dagbladen een bericht over, waarin o.m. stond dat er de laatste vijf jaar geen contractanten uit Java naar Suriname zijn gezonden. Men vestigt er de aandacht op dat dit onjuist is en dat er in dien tijd wèl contractanten zijn heengezonden.

Curaçao.

Het Curaçaosche muntstelsel.

De door den Kolonialen Raad aangenomen verordening tot verbod van invoer van gemunt zilver is niet uitgevoerd. De redenen daarvan liggen in het duister. Thans is een gouverneurs-ontwerp van eene zelfstandige verordening met niet veel ander doel door den K. R. aangenomen. De M. v. T. heldert het ontstaan van dit ontwerp ook niet op. In art. 6 is den gouverneur de bevoegdheid gegeven de werking dezer verordening te schorsen. Het raadslid Gorsira noemde deze bepaling in strijd met de ethica van wetgeving, omdat niet bepaald is hoe, waarom en wanneer de schorsing zal kunnen en moeten plaats hebben, en ook inconstitutioneel. Dit laatste lichtte hij niet toe, maar misschien had hij daarbij het oog op art. 51 R.r.

Moord.

Een schandelijk misdrijf met doodelijken afloop heeft te Willemstad plaats gevonden. Een booswicht heeft een Hollandschen politieagent doodgeschoten, die hem achtervolgde, en een anderen in een arm gewond. De *Amigoe* noemt den dader, een Curaçaoënaar, een berucht type. Vindt *La Union* hierin aanleiding, aan te dringen op eene strenge wet tegen het dragen van wapenen en op betere bewapening der politie, de *Amigoe* daarentegen bepleit eene week later de wenschelijkheid van afschaffing van de klewang en vervanging door een gummistok.

Ons dunkt, dat de ervaring der laatste jaren eerder naar uitbreiding dan naar beperking der bewapening van de politie heenwijst.

Hoezeer daartoe reden is, blijkt ook uit een ander bericht over een gemaskerden inbreker. De *Amigoe* vindt dat dit klaarblijkelijk een vreemdeling is, maar daarvoor worden geen beweegredenen opgegeven. Een held is 't in in ieder geval niet, want tot driemaal toe sloeg hij op de vlucht.

Gouverneur Brandjes.

3 Augustus 1924 zou de gouverneur scheep gaan naar New-York met de *Zulia.* In den Kolonialen Raad van 18 Juli reeds heeft de voorzitter namens den Raad den gouverneur een voorspoedige reis en behouden aankomst gewenscht en de hoop uitgesproken, dat de gedachtenwisseling met den Minister van Koloniën tot heil van Curaçao zou zijn.

De bladen hebben sedert bericht, dat de Nederlandsche Kamer van Koophandel hem den 14en Augustus een noenmaal aangeboden heeft in de Whitehall Club, tezelfder plaats waar zijn voorganger Petrus Stuyvesant ongeveer 300 jaar geleden op Manhattan is geland.

Den 4den Augustus zou de waarnemende gouverneur Mr. J. B. Gorsira in den Kolonialen Raad beëedigd worden.

Reinigingsdienst.

Deze week heeft het gouvernement — zoo meldt de *Amigoe* — een auto-vuilniswagen in dienst gest… om den anderen dag op Otrabanda en Pieterma… de huizen het vuil ophaalt. Het bovenstel van de… is hier op de gouvernements-smederij vervaard… zeer practisch ingericht. Het is een ijzeren ta… van boven door vier kleppen kan afgesloten w… Twee personen halen de vuilnisbakken op en … den inhoud in die tank, die één reg. ton (2.83 k… inhoud heeft. Op het Rif wordt het vuil in ee… gestort; de tank is door een balanceerinrichtin… kipbaar”.

Door de indienststelling van dezen vuilnisau… den vier vuilniswagens en vier pontjes met pe… buiten dienst gesteld worden.

Bisschop Niewindt.

De heer Dahlhaus heeft in zijn boek ook een … stuk gewijd aan Monseigneur Niewindt als „be… der slaven”. Inderdaad zullen er weinigen zi… voor de emancipatie in Curaçao zooveel geda… ben als hij. In tweeërlei opzicht: vooreerst d… werking der machthebbers in Holland, en voort… voorbereiding van de slaven op hunne toek… vrijheid. Aan het slot uit hij den wensch, dat v… „beschermer des volks” en „bevrijder van den… op den eersten eeuwdag van zijne komst op C… een standbeeld worde opgericht.

Daarvoor worden gelden ingezameid.

De Consul van Amerika.

De heer B. S. Rairden is afgetreden als zo… wegens het bereiken van den wettelijken leeftij… opvolger is nog niet benoemd.

Prof. Grutterink.

De *Amigoe* weet mee te deelen, dat Prof. Gru… naar water is komen boren voor den mogelijke… leg van een waterleiding naar de stad, en w… particuliere rekening. Op Zapaté in het Oo… zijn de proefboringen begonnen.

Regen.

In de *Amigoe* van 26 Juli lezen wij:

Wij worden in de laatste dagen wel met re… zegend. In den nacht van Zondag op Maandag … er om 1 en 4 uur zware buien, vergezeld … licht onweer. In de stad viel dien nacht … Ook de beide volgende dagen kregen we een paar …

Buiten begint alles nu weer volop groen te w… Op verschillende plaatsen is men reeds aan het … ten gegaan.

Dd. 2 Augustus meldde het blad nog:

We mogen van geluk spreken. Na een felle d… en nijpend gebrek aan drinkwater nu een ze… vroeg ingevallen regentijd, die maar niet moede … ons bewijzen te leveren hoe goed hij het m… meent. Zie, dat is een fortuintje, dat ons niet ied… in den schoot valt.

De regen blijft aanhouden. Zondagmorgen elf u… gen we in de stad weer een flinke bui. Buiten b… St. Willebrordo regende het Zondag nagenoeg de… heelen dag.

Dinsdagavond brachten dikke schuimwolken i… Westen de verwachtingen op hoogspanning. De… heelen nacht viel de regen, eerst zacht en kalm, … tegen 1 uur, met krachtiger stralen. Tusschen … 3 uur kwam een onweer, dat zijn centrum niet v… de buurt had, den regen nog meer kracht bij… Bijwijlen scheen het alsof alle sluizen tegelijk w… opengezet, zoo geweldig spoot het water neer.

Voor zoover wij vernamen, zijn ook de b… districten dien nacht ruim gezegend. In de stad … 38 m.M. regen. Op Barber en San Willebrordo … 40 m.M., dus ongeveer evenveel als in de stad. … berië daarentegen 70 m.M. Op Santa Rosa 59 m… regenbakken, die een maand geleden nog een … droogden bodem lieten zien, verheugen zich nu … in een rijkdom van water, waar het vorig jaar … December, na afloop van den regentijd, zelfs gee… naar was.

Een korte reis

noemt de *Amigoe* die van de *Teutonia* der H… Amerika-lijn van Amsterdam naar Curaçao in … gen. Over New-York schijnt toch nog korter … want wij herinneren ons, dat vóór den oorlog … malen brieven in 15 en 16 dagen over waren.

Curaçaosche sigarettenfabriek.

De *Amigoe* vermeldt de oprichting eener sigar… fabriek Empresa cigarrera „Curaçao”. Omtrent de … richting schrijft het blad:

zaak is keurig geïnstalleerd, zooals men op Cu- niet verwachten zou.
motor van 1½ P.K. brengt vooreerst een machine veging, die de tabaksblaren in fijne reepjes kerft orts de eigenlijke sigarettenmachine. Het siga- papier ter breedte van een lint van 3 c.M. loopt groote rol in de machine, wordt automatisch gekorven tabak bedekt, buigt ter weerszijde wordt dan overlangs van de noodige kleefstof . En nu ziet men een eindeloos lange sigaret, van vorm, terloops nog met een inktstempel voortbewegen, die door een vlijmscherp steeds ende schijf telkens op afstand van 7 c.M. wordt neden.
tale van 6000 per uur verlaten ze de machine elde orde, onberispelijk van afwerking.
bewerkingen, die de tabak vooraf ondergaat, het strippen, kerven, luchten en drogen, het van de sierlijke pakjes, het vullen er van met n, het dichtplakken enz. door vele nijvere handen ziet men hier voor zijn oogen plaats
garetten worden vervaardigd van Venezolaan- k.

Uit den Verren Vreemde.

en 't spaansch, de Spanjaarden in Marokko.

ons niet beschuldigen van voorspellen na vol- gebeuren, als wij bij het verloop der feiten in Marokko verklaren, dat dit gegaan is zooals te n was. Bijna tot vervelenstoe hebben wij in deze gezegd dat in de Riff moest geschieden, wat er speelt. Wij wezen er dan op dat, wie zich een nkt zooals Spanje die daar wil vervullen, het te volgen heeft van generaal de Kock in Midden generaal van Heutsz in Atjeh, van maarschalk n Algerië, van maarschalk Lyautey in Fransch dit gaf het stelsel aan, maar het gaf ook aan dat doortastende, krachtige figuren noodig zijn om te voeren, en dat deze steun moeten vinden bij geering om volhardend jaren achtereen door te vol te houden.
de waarheid van Spanje's onvermogen, om der zaak in Sp. Marokko te beheerschen, zoo teekent dat zij door niemand meer te ontkennen n aan dit onderwerp gewijde beschouwingen andacht. Uit hetgeen de pers ten deze geeft sprok- ij hier twee halmen, om de stemming weer te aarin deze aangelegenheid besproken wordt.
Dépêche Coloniale van 22 Juli gaf J. H. (Jacques een samenvatting van de tegengestelde toestan- ransch- en in Spaansch Marokko. Maarschalk ezocht het nieuw gevormde front van Ouergha die gelegenheid een dagorder uit, waarin hij door hem gevolgde stelsel en de daardoor ver- uitkomsten weergeeft; aan deze dagorder ont- het volgende:
duizend Berbères, meerendeels nomaden en tot onbekend met elk begrip van politieke onderge- , zijn in onderwerping gekomen zonder tot een verzet over te gaan. Een uitgestrekt, vruchtbaar nu toe vrijwel onbekend en aan zich zelf over- binnen den veelhoek van het sultansgebied ge- zonder slag en zonder voorwaarden te stellen. heeft vrede gebracht aan de streek ten N. van Taza. Na dan den bevredigenden arbeid naar an de Riffgrens aangegeven te hebben, vervolgt erbindingen zijn tot stand gebracht, wegen aan- hefs, als generaal Chambrun en de kolonels Co- Gambay volvoeren militaire operatiën te gelijk matieke handelingen, zonder een druppel bloed n, zoo is het Fransche werk, dat is de bekro- de gevolgde methodes.
erpt dan een blik op hetgeen aan de overzijde Sp. grens is waar te nemen. Generaal Primo de daar zelf gekomen om de vruchten in ontvangst van hetgeen daar verricht is. Het hoofd van het orium was voor zich zelf tot het besluit geko- een algemeene terugtocht noodig was, zoowel als bij Tetoan, als bij Ceuta. Maar de officie- else benamen hem den moed om dit plan door Hij durfde niet bevelen, en vond dus geen vrees van niet gehoorzaamd te worden, heeft bevelen gegeven. Koning, regeering, volk ver- te zien van de verwezenlijking van den duren waaruit niemand op andere wijze redding weet, mme l'abandon de ce songe vaut aux officiers la perte de certains avantages personnels", drij- door stilzwijgen nu, maar door een bekende be- met weigering om te gehoorzamen als het bevel vel tot terugtrekken mocht komen, den chef tot het doorzetten en hervatten van den hopeloozen strijd, die Spanje en zijn koningshuis naar het ergste uiterste moeten voeren.

Zooals men weet heeft de maand verloopen sedert dit geschreven werd, de lijnen van deze teekening nog aangedikt. Trekt Spanje terug, dan is de zaak echter ook niet uit. Wie zal dan in de landen, die nu vereenigd zijn door hun actie tegen Spanje, de meester zijn? Hoe zal Frankrijk dan staan tegenover het Riffgebied en zijn achterland? Er hebben reeds ontmoetingen plaats gehad bij de Sp.-Fr. Riffgrens.

Wel wat anders, zij 't al evenmin vriendelijk gestemd, klinkt 't geluid, dat prof. M. de Unamuno, de vriend van den oud-minister Alba, doodsvijand van Primo de Rivera, doet hooren, en dat ons vertolkt is in een Parijsche correspondentie van „Het Vaderland" van 20 Augustus. Hetgeen daarin over de Sp. Marokko-politiek wordt gezegd, laten wij hier letterlijk volgen.

Hoe is Primo dan militair premier geworden?

Het is gewoon 'n stroopop aan het hoofd van een militair pronunciamento, dat noodig was om 's konings verantwoordelijkheid in zake de Marokko-kwestie te dekken. Het parlement, dat van plan was om koning en legerleiding rekenschap te vragen, moest zoo snel mogelijk ophoepelen....

Is de koning dan de hoofdaanstichter van de Marokko-expeditie?

Ja, het is zijn oorlog. Om de nederlagen van wijlen de Koningin-Moeder in Cuba en de Philippijnen te wreken, heeft hij steeds gedroomd van een groot rijk, dat Portugal, Gibraltar, N.-Afrika en ook Tanger zou omvatten. Als deze imperialistische kruistocht gelukt was, zou hij zich als keizer hebben laten kronen. Het is onze „Kaiser!" Maar nu Marokko 'n vreeselijke strop wordt valt het Chateau en Espagne ineen. Tevergeefs probeert hij zich achter Rivera, straks achter Cavalcanti, chef van het militaire huis, te verstoppen. Dit pronunciamento is zijn laatste kans — en loopt op 'n totale mislukking uit. Miguelito heeft overal ontevredenheid gewekt, zoowel bij de achteruitgezette burgers, bij de militairen, die zich niet uit Marokko willen terugtrekken, als bij het hof. Doch een nieuwe regeering is met geen mogelijkheid te vinden. De burgerlijke partijleiders, die al genoeg gehoond en bespot zijn, weigeren aan deze trieste maskarade mee te doen. Het grondwettige systeem ligt geheel tegen den grond. Het eenige, wat Alfonso kan doen, is een Constituante bijeenroepen om den regeeringsvorm te herstellen, maar dan zal de koning gedwongen worden een nieuwen eed op de Grondwet af te leggen. Er staat niet anders op dan aftreden.

Wie zal opvolgen?

's Konings nageslacht is niet levenskrachtig genoeg — denk aan de ziekte van den Tsarewitsj. De eenige uitweg is de Republiek, de een en ondeelbare Republiek (men bedenke, dat deze Bask sterk gekant is tegen het separatisme van zijn rasgenooten en ook van de Catalanen) en het herstel van het parlementaire stelsel, hoewel het een en ander met heftige strubbelingen gepaard zal gaan.

Tot zoover het weergegeven gesprek met prof. Unamuno. Wel nergens meer dan hier geldt: de kritiek is gemakkelijk, maar lastig de kunst.

Verrassende ontdekking.

Zou 't waar zijn? Wij lezen in de Ned. bladen:

Het hoofd van een Zuid-Afrikaansche expeditie, welke thans door de Kalahari, de groote woestijn reist, met wetenschappelijke doeleinden, heeft een verbazingwekkend verslag ingeleverd, waaruit blijkt, dat in die woestijn nog blanke slaven leven, die heelemaal niet wenschen uit hun toestand te worden bevrijd.

Toen de ontdekkingsreizigers onlangs te Molopollole kwamen, in het hartje van de woestijn, werden zij geleid voor het groot inlandsch hoofd Sebele, een ontwikkeld man, die vloeiend Engelsch spreekt. Hij kleedt zich op zijn Europeesch evenzeer zelfs als zijn favoriete-echtgenoote, maar, wat buitengewoon is, hij heeft onder zijn rechtstreeksch bevel een vijftigtal blanken, vrouwen en mannen, die, op verzoek van de inboorlingen, lichten handarbeid verrichten. Deze blanken zijn afstammelingen van van de Hollandsche pionniers, die in 1878 de woestijn bereisden.

De paarden van deze eerste expeditie kwamen om, door de droogte, en de Hollanders, gemarteld door dorst, smeekten een van de inlandsche stammen, hen op te nemen. Hun afstammelingen zijn thans nog slechts slaven, die den grond van de negers bebouwen, in ruil daarvoor enkele handenvol graan krijgen. Wat nog zonderlinger is, deze blanken, levend onder de voogdij van half-wilde volksstammen, verlangen er heelemaal niet naar, met onze „beschaving" kennis te maken. Zij vreezen vooral weer de woestijn door te moeten en dan om te komen.

Men heeft aan de overheden gevraagd of Zuid-Afrika

niets kan doen voor deze slaven, maar het antwoord luidde: „Indien het hun wensch is, in de woestijn te leven, dan kunnen we daar inderdaad niets aan verhelpen".

De Kalahari-woestijn, ook genoemd de Sahara van het Zuiden, werd voor de eerste maal bereisd door David Livingstone en William Swell, in 1849, en vormt het Westelijk gedeelte van Britsch-Betchuanaland.

Zou 't waar zijn?

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur:

Den Heeren Secretarissen der afdeelingen wordt beleefd verzocht om onder de leden hunner afdeeling bekendheid te geven aan de bij het Secretariaat der Vereeniging, Heulstraat 17, alsnog beschikbare exemplaren der Oost- en West-medaille (ter herinnering aan het 25-jarig bestaan der Vereeniging). Prijs per stuk f 3.50.

Adressen van H.H. Secretarissen der Afdeelingen van de Vereeniging „Oost en West".

Amsterdam: L. D. PETIT, Saxenburgstraat 34*h*.
Apeldoorn: J. C. BAARS, Tuinstraat 60.
Amersfoort: H. J. DE WIT, Huygenslaan 25.
Arnhem: H. J. M. BAUMANN (wd.), Sonsbeekweg 6.
Breda: L. VISSER, 1e Muntstraat 6, Zandberg.
Deventer: Dr. H. D. TJEENK WILLINK, Ceintuurbaan 292.
's-Gravenhage: J. C. BAUDOIN, Jacob Hopstraat 12.
Groningen: J. FRANKE, Martenshoek.
Haarlem: H. P. DEINUM, Tuinwijklaan 12, Heemstede.
Leiden: Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46.
Nijmegen: W. M. HAYE, Slichtenhorststraat 13.
Rotterdam: W. C. SCHALKWIJK, Westersingel 16.
Utrecht: Mej. J. J. LAGERS, Mengelberglaan 48.

Van de Redactie:

In een der volgende Nrs. van het Kol. Weekbl. wordt een aanvang gemaakt met het tweede gedeelte der Indische reisbrieven van den Heer H. F. Tillema.

MET VERLOF UIT INDIë AANGEKOMEN AMBTENAREN.

P. A. W. A. Renardel de Lavalette, Onderwijzer 1e kl. O.E.L.O., Rhenen.
Mevr. M. M. G. Pattiwael geb. Poeteray, Commies bij de Staatsspoor- en Tramwegen, Davos-Platz, Pension Horlauben.
G. Motshagen, Gedipl. Gezagh. bij het B.B., Hilversum, Badhuislaan 1.
J. Karel, wnd. Gezagh. bij de Gouv. Marine, 's-Gravenhage, Klimopstraat 46.
H. Beeuwkes, Ass.-Res. van Makassar, 's-Gravenhage, Laan v. N. Oost Indië 125.
D. de Vlugt, Comm. van Politie 1e kl., 's-Gravenhage, van Galenstraat 8.
J. H. v. Mechelen, tijd. wnd. Bouwkundige bij den dienst voor waterkr. en electr., Ubbergen bij Nijmegen, Berg en Dalscheweg 372.
Mej. J. H. W. Supit, Onderwijzeres 3e kl., 's-Gravenhage, Frederik Hendrikplein 23.
J. H. Leyds, Leeraar bij de K. W. III School, 's-Gravenhage, Regentesseplein 74.
F. Bakker, Hoofdkantoorhoofd bij den P.T.T.-dienst, 's-Gravenhage, Obrechtstraat 194.
C. E. de Leau, Hoofding. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., 's-Gravenhage, Laan van Meerdervoort 247.
A. J. A. Swart, 2e Werktuigkundige bij de Gouv. Marine, Haarlem, p/a. fam. De Kam, Gedempte Oude Gracht 27rood.
J. A. van Oosterzee, Opzichter 2e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., 's-Gravenhage, Vogelkersstr. 5.
C. E. Barre, Ass.-Res., 's-Gravenhage, p/a. J. Hoffmann, Valkenboschlaan 178.
B. Kranen, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O., Varsseveld (Gld.).
R. Hartmans, Onderwijzer 1e kl., 's-Gravenhage, Nassaulaan 2*b*.
G. W. J. Hofman, Leeraar H.B.S. te Soerabaja, Soest, p/a. A. Dammers, Notaris.
W. S. de Haas, Inspecteur van het Tucht- en Opvoedingswezen, Amsterdam, Joh. Vermeerstraat 38.
J. M. F. C. Dornseiff, Contr. voor de belastingen 2e kl., 's-Gravenhage, van Boetselaerlaan 106.
W. van der Groen, Hoofdcommies bij het kantoor voor reiswezen, Amsterdam, Westerdokstraat 4.

VOOR DEN IND. DIENST ZIJN BESTEMD:

Mr. P. J. Tromp, Willemstraat 30 en Mr. G. van Veen, Ten Hovestraat 22, beiden te 's-Gravenhage Mr. W. Kraak, Visscherstraat 47 te Groningen, allen surnumerair bij den dienst der belastingen;

N. de Graaff Noteboomstraat 329a te Groenlo, onderwijzer 2e kl. bij het Openbaar Europeesch L. Onderwijs.

J. L. Berton, Pletterijstraat 51 te 's-Gravenhage tijdelijk adjunct-accountant bij den belastingdienst, mede Mr. A. W. de Koning Knijff, Willem de Zwijgerlaan 2 en Mr. J. W. Rijkee, Thomsonlaan 25, beiden te 's-Gravenhage als surnumerair bij den dienst der Belastingen.

Mutaties van 27 Aug. tot 3 Sept. 192

Nieuweleden.

Joh. van der Steur, Directeur Oranje Nassau Stichting Magelang. f 5.—.
Mr. P. N. van der Stok, President v. d. Raad v. Justitie te Medan. f 5.—.
Mr. H. 'S Jacob, Chef firma Reynst & Vinju, te Weltevreden. f 5.—.
P. Marks, Sub-Agent Ned.-Ind. Handelsbank te Soerabaya. f 10.—.
A. W. J. Blijdenstein, te Malang. f 12.—.

Afschrijven.

P. J. Roelofs, Indoloog te Velp (Afd. Arnhem).
H. L. van Amstel, Inspecteur v. Financiën, Weltevreden (overleden).

Adresveranderingen.

C. C. Krom, Gep. Ass.-Resident, van: Manoekwari naar Nijmegen, poste-restante. f 5.—.
C. F. Schröder, Gedipl. Gezaghebber, van: Mara naar Nieuwer-Amstel A. 100. f 5.—. (Afdeeling Amsterdam).
W. F. K. Pijper, Indisch Accountant, van: Amsterdam, Keizersgracht 431 naar: Den Haag, Stadhouderslaan 110. f 5.—
R. van den Broek d'Obrenan, van: Utrecht, Fred. Hendrikstr. 98 naar: Rijswijk (Z.-H.), Leeuwendaallaan 117. f 5.—.
G. Kruys, van: Lochem, Nieuwe Weg 35 naar: Soest, Julianaplein 14. f 5.—. (Afd. Utrecht).
Ch. F. H. Dumont, Leeraar Middelb. Landb. School, van Voorschoten, Hotel Deurloo naar: Deventer, Singelstraat 6. f 5.—.
M. A. van der Sprong, van: Merano naar: Brussel, du Trône 98, p.a. Famille-pension Piters.
A. J. Rooseboom, Gep. Luit-Kolonel N.-I. L., Den Haag, van: Biouwstraat 13 naar: Juliana v. Stolberglaan
Ir. J. Th. Gerlings, Den Haag, van: Klatteweg 10 naar Gr. Hertoginnelaan 34.
J. H. Dibbets, Gep. Kapitein O.-I. L., Den Haag, Frederik Hendrikplein 42. f 10.—.
J. D. R. H. Pillard, Gep. O.-I. Ambt., Den Haag, van Eschdoornstr. 104 naar: Mauritskade 2.
J. F. Nijland, Kapitein ter Zee b. d. Den Haag, van: Speykstr. 61 naar: Frederik Hendrikstraat 194.
K. H. H. van Bennekom, Den Haag, van: Stadhouderslaan 120 naar: Anna Paulownastraat 89.
J. A. H. S. Hanozet Gordon, Gep. Ass.-Resident, Den Haag, van: Nassau van Zuilensteinstr. 13 naar: Adelheidstr. 56.
W. F. Dracht, O.-I. Ambtenaar m. v., Den Haag, Blankenburgstr. van: 171 naar: 169.
Mej. P. J. Keuchenius, onderwijzeres a. d. Normaalschool voor Inlandsche onderwijzeressen, van: Rijswijk, Koninginnelaan 36 naar: Menado, Wilhelminahotel.
H. Remmert, Controleur B.B., van: Den Haag, Beeklaan 482 naar: Weltevreden, Dep. B.B.
E. M. Stok, Adm. Ambt. B.B., van: Den Haag, Laan Meerdervoort 273 naar: Weltevreden, Dep. B.B.
D. G. Stibbe, Regeeringscommissaris v. d. Decentralisatie van: Den Haag, Sweelinckstr. 126 naar: Weltevreden
J. Stada, van: Ambarawa naar: Fort-de-Kock.
A. J. Koens, Landbouw-Consulent van: Bandoeng naar Buitenzorg.
A. C. Deenik, Directeur Normaalschool naar: Poerwakarta.
M. A. Snoeck, Majoor der Artillerie naar: Bandoeng, Lombokstr. 2.
J. J. A. van Winsen Jr., Militair Apotheker 1ste kl., naar Padang.
F. H. Hermans, Controleur B.B., van S. W. K. naar: residentie Amboina.
J. A. Ochtman, Adspirant Controleur B.B. naar: residentie Sumatra's Westkust.
J. A. Mac Leod Manuel, Hoofdambtenaar S.S., van: Weltevreden naar: Bandoeng.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

...DIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. Sch. 752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen doen.

...ORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

...UIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. Sch. 752. Dit „Tehuis" biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland vertoeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

...UIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248

...ZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma ...TINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

XII. **Onze Koloniën.** Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

...ederlandsch-Indië en de handel.
...ndische toestanden gezien door een inlander.
...et leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
...arikat-Islam.
...e Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
...e afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
...enkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
...e Europeesche vrouw in Indië.
...e bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
...ver de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De Inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

...ver Bali en zijne bewoners.
...evloeiing in Nederlandsch-Indië.
...indercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
...ndische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.

No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

...eleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Het Secretariaat-Penningmeesterschap der Afdeeling 's-Gravenhage is gevestigd **Heulstraat 17** ...oofdbestuur).

L. C. JACOBI voorheen J. F. CUIJPERS

Ibach — Wereldmerk

's-GRAVENHAGE - SOERABAYA

Regentesselaan 123 bij Regentesseplein **Tel. 31403**

Wendt U voor

Huur en Huurkoop, Inruilen, Repareeren, Stemmen en Transporteeren

tot bovenstaande in Nederland en Buitenland het **meest bekende adres.**

GROOTSTE voorraad, BESTE merken.

SPECIAAL ADRES VOOR TROPEN-PIANO's

UITSLUITEND ORIGINEELE MERKEN.

WANNEER GI

Dames- of Heeren-Kleeding wilt la
Oppersen, Repareeren, Keeren, Mod
niseeren, Vermaken, opnieuw Voer
onzichtbaar Stoppen, kortom wat
maar wilt, ga dan naar

Kleermakerij „UNICUM"

Anna Paulownastraat 30a, Tel. 34

DEN HAAG

De prijs wordt steeds VOORUIT bep

„ÉÉN KLANK GAAT OVER HEEL NEDERLAND DAT :

PEEK & CLOPPENBURG

Het soliedst en betrouwbaarst adres is.

A. SCHRÖDER &

GROENMARKT 25, 26,

'S-GRAVENHAGE

OPRUIMIN

van

Dames- en Kinder-Confe

N. V. Meubelfabriek „DELT

Van Broekhuizenstraat 26-28-30 - Telef

NIJMEGEN

Wij kunnen U momenteel aanbieden:

Complete Huiskamers van af f 3

EINDHOVENSCHE BOOMKWEEKE

TEL. 634 **EINDHOVEN** TEL

LEVERING VAN ALLE SOORTEN

BOOMEN EN PLANT

TEGEN SCHERP CONCURREERENDE PRIJZ

SPECIAAL ADRES VOOR HET

AANLEGGEN VAN LUSTHOVEN, TENNISBANEN,

M. A. VREESWIJ

WIJNHANDEL - UTRECHT

Uitvoerige Prijscourant op aanvrage grat

DE NIEUWE ZAAK

in Kristal, Porselein, Glas en Luxe Gebruiksartikelen
van W. KÖNIG is gevestigd

Valeriusstraat hoek Dunklerstraat

Telefoon 33459.

Verpakking voor Indië onder garantie tegen breuk.

Het „Winkeltje" Prinsestraat 92 **blijft** *bestaan.*

Holland-Canada Hypotheekbank

's-Gravenhage - Winnipeg

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te 's-Gravenhage - J. G. COSTER te Winnipeg